

ТОРА ОР • ПАРШІ БЕРЕШИТ • МААМАР 8

להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו...

«Зрозуміти суть благословень»

Початкове «Барух» у благословенні низводить приховане
Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) Б-га до виявлення, а
заключне «Барух» — «печатка» — оберігає це виявлення, щоб
воно залишалося у святості й не жило сили зла. Та сама
структура визначає весільні благословення, вивчення Тори
та любов до Б-га в молитві.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/bereishis/8/

ГОЛОВНА ДУМКА

Початкове «Барух» у благословенні низводить приховане Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) Б-га до виявлення, а заключне «Барух» — «печатка» — оберігає це виявлення, щоб воно залишалося у святості й не жило сили зла. Та сама структура визначає весільні благословення, вивчення Тори та любов до Б-га в молитві.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар ставить запитання, чому благословення запровадили лише за часів Другого Храму: у Першому Храмі віра в Б-га відкрито виявлялася в душах, тоді як пізніше її потрібно було низводити, адже «барух» означає «низведений». Формула благословення відображає цей порядок: «Ім'я Б-га (Гавая) — наш Б-г» — у душах євреїв, а потім — «Цар світу». Міцвот, які освячують нас і з'єднують із Б-гом, дають нам силу для цього. Правило Єрусалимського Талмуду, згідно з яким короткі благословення починаються словом «Барух», а довгі також завершуються ним, пояснюється через прихований і виявлений світи. Подібно до зерна й зародка, прихований світ містить усе в єдності, тоді як виявлений світ розгортається в окремі подробиці й породжує «відходи», якими живиться зло; тому довге благословення потребує печатки, подібної до печатки на листі. Перші два весільні благословення відповідають Адаму й Хаві (Хава), Письмовій та Усній Торі, вищій і нижчій мудрості (Хохма). Вивчення Тори може бути еліксиром життя або смерті — залежно від наміру, а любов у молитві має внутрішній «день» і зовнішню «ніч». В обох випадках печатка згори, здобута завдяки нашим власним зусиллям, оберігає святість від оболонки (кліпот).

ПЛАН

1	Чому запровадили благословення	¶1-2
	Віра вища за розум; у Першому Храмі вона відкрито сяjala в душах, а в Другому Храмі знадобилися благословення, щоб низводити її («барух» = «низведений»).	
2	Порядок благословення	¶3-4
	«Гавая, наш Б-г» — це Б-г, явлений у душах євреїв і вищий за ангелів та світ; «Цар світу» — Його царювання. Міцвот, які освячують нас і з'єднують із Б-гом, надають благословенню силу.	

3 Прихований і виявлений світи ¶15–8

Короткі благословення починаються словом «Барух», а довгі також завершуються ним. Подібно до зерна й зародка, прихований світ містить усе в єдності, тоді як розрізнення виявленого світу породжує «відходи», якими живиться зло.

4 Печатка ¶19–10

Заключне «Барух» подібне до печатки на листі: це всеохопний захист, який зберігає виявлений потік для святості. Неїла є печаткою всього Ізраїлю.

5 Весільні благословення: Письмова й Усна Тора ¶11–13

«Йоцер га-адам» [«Творець людини»] (Адам) і «Ашер яцар» [«Який створив»] (Хава) відповідають Письмовій Торі — вищій Хохмі, прихованій точці, — та Усній Торі — нижчій Хохмі, яка розкриває її в подробицях; це виражено словами: «День дневі виливає мовлення, ніч ночі являє знання».

6 «За Його образом... вічна будівля» ¶14–20

Формування означає виявлення; додане «ет» і подвійне «образ» означають виявлення за виявленням. Виявлений світ будується «від Самого Себе» шляхом скорочення, щоб світи могли існувати, заради царювання Б-га та Його бажання мати оселю внизу.

7 Вивчення Тори: еліксир життя або смерті ¶21–23

Оскільки Усна Тора втілена в матеріальних предметах, навчання задля власної значущості дає кліпот опору; вивчення Тори як слова Б-га низводить Його світло, а «печатка» зберігає його у святості.

8 Два серця й печатка в молитві ¶24–30

Внутрішня любов Б-жественної душі — це «день», єдиний зі своїм джерелом; зовнішня любов — це «ніч», одягнена в тіло й тваринну душу, — розкриває її, але потребує печатки. Хосам — це техум, тобто межа того, що дають тваринній душі.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Благословення як низведення ברוך ונמשך

«Барух» тлумачиться як «низведений»: благословення низводить приховане Нескінченне світло до виявлення, щоб віра стала такою ж яскравою, як зір.

Прихований і виявлений світи עולמא דאטכס"א ועולמא דאגלגל"א

Прихований світ містить усе в єдиному потенціалі, подібно до зерна; виявлений світ розгортає його в окремі подробиці, подібно до сформованого зародка, і в цьому процесі породжує «надлишок», яким може живитися зло.

Печатка חותם

Заключне «Барух» довгого благословення: всеохопний захист, який зберігає виявлений потік у святості й обмежує іншу сторону лише її найменшим надлишком; слово «хосам» містить ті самі літери, що й «техум» — «межа».

Вища й нижча Хохма חכמא עלאה וחכמא תתאה

Письмова Тора — це зосереджена «точка» мудрості, а Усна Тора докладно викладає її прихований зміст у вигляді законів; їх символізують Адам і Хава.

Вище й нижче єднання יחודא ועילאה ויתודא תתאה

Вище єднання розглядає світ як ніщо перед Б-гом; нижче єднання бачить, що Б-г дає життя світові, який видається самостійно реальним. Внутрішня любов серця походить від першого, а зовнішня — від другого.

Пробудження знизу אֲתַעֲרוּתָא דְלִתְתָא

Власний намір і зусилля людини, які викликають відповідну реакцію згори; від них залежить і печатка.

Чому запровадили благословення

1 להבין ענין הברכות¹ כי הנה אנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] תקנו הברכות בזמן בית שני אבל בזמן בית ראשון לא² היו מברכים.

Щоб зрозуміти сутність благословень: Мужі Великого Зібрання встановили благословення за часів Другого Храму, але за часів Першого Храму благословень не промовляли.

Маамар починає з питання, що чинить благословення (браха). Спершу він наводить історичний факт: усталені благословення встановили Мужі Великого Зібрання — мудреці початку епохи Другого Храму; за часів Першого Храму таких формальних благословень не було. Чому ж вони стали потрібні пізніше?

והענין כי הנה כל ישראל מאמינים בני מאמינים³ כו' מה שנלאו חכמי הפילוסופים והמחקרים להבין בשכלם

Суть у тому, що всі євреї — віруючі, сини віруючих тощо — [віруючи в] те, що філософи й дослідники виснажилися, намагаючись досягнути розумом.

Кожен єврей має вроджену віру в Б-га — «віруючі, сини віруючих», як сказано в Талмуді. Євреї просто вірять у те, чого філософи намагалися, але не змогли досягти міркуваннями.

כי האמונה היא למעלה מן ההשגה והשכל⁴ ואפי' [ואפילו] מההשגה שבשרש נפש האלקית שבישראל דמזליה חזי⁵ כו' שהרי לית מחשבה תפיסא ביה⁶ והוא רם ונשא⁷ למעלה ממזליהו.⁸

Адже віра перевищує осягнення й розум, навіть осягнення, притаманне кореню Б-жественної душі (нефеш елокіс) в Ізраїлі, про який [сказано]: «י'י מазаль [духовне джерело душі] бачить» тощо; адже жодна думка не може осягнути Його, і Він піднесений та величний над їхнім мазалем.

Віра вища за розуміння, вища навіть за високе осягнення, наявне у власному вищому корені душі (י'י мазалі, який «бачить» те, чого сама людина не бачить). Самого Б-га не може осягнути жодна думка, тож до Нього можна наблизитися вірою, а не осягненням.

2 והנה בזמן בית ראשון היו נשמות ישראל במעלה העליונה והי' [והיה] אוא"ס [אור אין סוף] שורה ומתגלה בנפשם להיות אצלם גילוי אמונה זו כאילו רואה⁹ כו'.

А тепер: за часів Першого Храму душі Ізраїлю були на найвищому рівні, і Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) спочивало й розкривалося в їхніх душах, тож ця віра розкривалася їм так, ніби вони бачили, тощо.

За доби Першого Храму душі були настільки піднесеними, що Ор Ейн Соф відкрито сяяв у них; їхня віра розкривалася так виразно, ніби вони бачили це на власні очі.

אך בזמן בית שני לא היו הנשמות במעלה עליונה כ"כ [כל כך] תקנו אנשי כה"ג [כהאי גוונא] הברכות להמשיך גילוי אמונה זו להיות ברוך ונמשך הוי' אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בגילוי למטה.

Але за часів Другого Храму, коли душі не були настільки високого рівня, Мужі Великого зібрання встановили благословення, щоб притягнути вниз розкриття цієї віри: щоб Ім'я Б-га (Гавая), Ор Ейн Соф, благословенний Він, було «благословенним» і притягувалося вниз, у явному розкритті.

За доби Другого Храму душі були нижчого рівня, і віра стала прихованою, тож мудреці встановили благословення. Слово «барух» («благословенний») тлумачать як «притягнутий униз» (як у прищепленні виноградної лози): благословення притягує Б-га, Ор Ейн Соф, униз, до явного розкриття.

РОЗДІЛ 2 • 13-4

Порядок благословення

3 וסדר השתלשלות המשכת הגילוי הוא מתחלה להיות הוי"ה אלקינו¹⁰ הוא גילוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בנשמות ישראל להיות ממש בבחי' ביטול לפי שהם מפנימיות העולמות.

Порядок послідовного розгортання розкриття згори вниз такий: спершу — «Ім'я Б-га (Гавая) — наш Б-г», тобто розкриття Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенного Він, у душах Ізраїлю, щоб Він був справді «нашим Б-гом» — у стані самоусунення (бітуль), адже вони походять із внутрішнього виміру світів.

Слова благословення описують етапи розкриття згори вниз. Спершу йде «Гавая — наш Б-г» (Елокейну): Б-г розкривається в єврейських душах, які походять із «внутрішнього виміру» світів і тому перебувають перед Ним у стані бітуль; завдяки цьому Він справді є «нашим» Б-гом.

משא"כ המלאכים הם מחיצוניות העולמות שעליהם נאמר ומשם יפרד¹¹ והיה לארבעה ראשים. ארבעה נהרות הם ארבע מחנות השכינה¹² מחנה מיכאל כו'. וזשיא [וזהו שאמרן] רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה]¹³ (ברכות ד:) מיכאל באחת¹⁴.

Інакше щодо ангелів: вони походять із зовнішнього виміру світів, про які сказано: «І звідти він розділився і став чотирма головами» — чотирма ріками, що відповідають чотирьом таборам Б-жественної присутності (Шехіні): табору Міхаеля тощо. Саме це й сказали наші мудреці, благословенної пам'яті (Брахот 4б): «Міхаель — за один раз».

Ангели походять із «зовнішнього виміру». Ріка в Саду, яка «розділилася на чотири голови», натякає на чотири табори ангелів навколо Шехіні (Міхаеля, Гавріеля тощо). У Талмуді сказано, що Міхаель перетинає світ за один політ.

ולא אמרו איזה שיעור על נשמות ישראל לפי שענין טיסה שטסים את העולם לא שייך גבי נשמות כלל שהעולם ומלואו אינן תופסין מקום כלל נגדם.¹⁵

А щодо душ Ізраїлю не вказали жодної міри, адже поняття польоту, яким перетинають світ, зовсім не стосується душ: світ і все, що в ньому, зовсім не займає місця щодо них.

Талмуд указує, скільки триває політ ангелів, але не наводить жодної міри для душ, адже щодо душ увесь світ зовсім не займає місця.

משא"כ לגבי המלאכים תופס העולם איזה מקום אלא שמיכאל די לו בטיסה אחת וגבריאל בשתיים כו' ואליהו בארבע עם גופו שהיה תחלה גשמי ונהפך כו'.¹⁶

Інакше щодо ангелів: світ займає певне місце в їхньому сприйнятті, але Міхаелю достатньо одного польоту, Гавріелю — двох тощо, а Еліягу — чотирьох, причому разом із його тілом, яке спершу було матеріальним, а потім перетворилося тощо.

Для ангелів світ усе ж займає певне місце: Міхаелю потрібен один політ, Гавріелю — два, а Еліягу — чотири, бо його тіло спочатку було матеріальним і згодом перетворилося.

ואח"כ מלך העולם שעל העולם הוא גילוי מלכותו ית' בלבד שאין מלך בלא עם¹⁷ כו'.

А потім — «Цар світу», що панує над світом, — це лише розкриття Його царювання, благословенного Він, адже «немає царя без народу» тощо.

Далі йдуть слова «Цар світу»: це лише царювання Б-га (Малхут), нижчий рівень, пов'язаний зі світом, адже «немає царя без народу».

4 והנה ע"י הברכה ממשיך ברכה והמשכה להיות גילוי אור א"ס בנפש כלל ישראל שתתחזק אמונת ה' בלכם בבחי' גילוי כאלו רואה כו'.

Тепер, через благословення, притягують благословення й духовний вплив, щоб у душі всього Ізраїлю розкрилося Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), і щоб віра в Б-га зміцнилася в їхньому серці явним чином, немовби вони бачать тощо.

Мета благословення — притягнути розкриття Нескінченного світла в душі всього Ізраїлю, щоб їхня віра стала такою сильною і виразною, як зір.

אך המוקדם לברכה והמשכת השראת גילוי זה הוא המכרך שהוא הוא העושה המצוה לפי שהמצות הם כלים להשראת אא"ס [אור אין סוף] ממש כו' ובהם ועל ידם ממשיך אא"ס [אור אין סוף] למטה.

Однак передумовою благословення й притягування, що забезпечує перебування цього розкриття, є той, хто благословляє, — саме він виконує міцву, бо міцвот є посудинами для самого Ор Ейн Соф тощо; у них і через них притягують Ор Ейн Соф униз.

Однак притягування насамперед залежить від того, хто благословляє, адже саме він виконує міцву. Міцвот є «посудинами» для Нескінченного світла Б-га; через них це світло притягують униз.

וזהו אשר קדשנו במצותיו. אשר מלשון דהא^{18,19} שהוא נתינת טעם לדבר כלומר לפי שקדשנו במצותיו.

І це — «Який освятив нас Своїми заповідями». Слово «ашер» має значення «бо» і вказує на причину чогось; тобто: бо Він освятив нас Своїми заповідями.

Звідси походить формула «Який освятив нас Своїми заповідями»: тут «ашер» означає «бо». Ми можемо притягнути світло, бо Він освятив нас міцвот.

וצונו מלשון צוותא והתקשרות²⁰ באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה שרש המצות למעלה לכך יש לנו כח להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בברכה זו:²¹

«І наказав нам» (ветцивану) походить від слова «цавта» — з'єднання, і означає єднання та зв'язок з Ор Ейн Соф, благословенним Він, коренем міцвот угорі; тому ми маємо силу притягнути розкриття Ор Ейн Соф, благословенного Він, цим благословенням.

«Вецивану» («і наказав нам») тлумачиться як похідне від «цавта» — «з'єднання»: міцвот пов'язують нас із Нескінченим світлом, їхнім коренем угорі. Цей зв'язок дає нам силу притягнути його розкриття через благословення.

Прихований і виявлений світи

5 והנה אמרו בירושלמי²² (פ"ק [פרק קמא] דברכות הלכה ח') מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם בברוך ומטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך.²³

Тепер, сказано в Єрусалимському Талмуді (Брахот, розд. 1, галаха 8): коротке благословення починається словом «Барух» [«благословен»] і не завершується словом «Барух»; довге благословення починається словом «Барух» і завершується словом «Барух».

Талмудичне правило про благословення: коротке благословення (наприклад, на їжу) починається словом «Барух» і не закінчується ним; довге благословення (наприклад, на Гавдалу або перше благословення Біркат га-Мазон) починається й закінчується словом «Барух».

ולהבין זה גם להבין מהו לשון חותם²⁴ והל"ל [והנה ליה למימר] ומסיים. הענין כי הנה נודע שיש ב' בחיני [בחינות] בחי' עלמא דאתכסי' ובחי' עלמא דאתגליא.

Щоб зрозуміти це, а також з'ясувати, що означає слово «печатка» (хатіма), адже слід було б сказати «завершується», — потрібно знати, що, як відомо, є два рівні: рівень прихованого світу й рівень світу явленого.

Чому завершення називають «печаткою» (хатіма), а не просто «кінцем»? Відповідь пов'язана з двома світами: «прихованим світом» (альма де-іскас'я), де все ще приховане й злите воедино, та «явленим світом» (альма де-ісгал'я), де все стає явним.

והנה על עלמא דאתגליא נאמר (בראשית ב') ומשם יפרד²⁵ והי' [והיה] לארבעה ראשים ארבעה נהרות כנגד ארבע מחנות השכינה שהיא מתלבשת בכי"ע כו'

Про явлений світ сказано (Берешит 2): «І звідти він розділився й став чотирма головами» — чотирма ріками, що відповідають чотирьом таборам Шехіні, яка вбирається у світ творення (Брія), світ формування (Єцира) і світ дії (Асія) тощо.

Явлений світ — це ріка Едему, яка «розділяється на чотири голови», тобто чотири табори Шехіні, коли вона вбирається в нижні світи Брія, Єцира й Асія.

ובהשתלשלות וירידות המדרגות מדריגה אחר מדריגה בהתלבשותה בע' [בשבעים] שרים כו' נעשה עלמא דפרודא כו' ושם יש אחיזה ויניקה לקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] לינק מהקדושה כביכול.

У процесі послідовного розгортання й спускання рівнів, рівень за рівнем, у міру того як вона вибирається в сімдесят князів тощо, постає світ розділеності тощо; там оболонки (кліпот) й інша сторона (сітра ахра) мають опору й поживу, щоб, так би мовити, жити від святості.

Коли Б-жественний потік спускається крок за кроком і проходить через сімдесят ангельських «князів» народів, постає «світ розділеності», де сили зла можуть вчепитися й жити від святості.

אך אין יניקתם אלא מותרי השפע ופסולת כו' ולא מעיקר הקדושה ח"ו [חס ושלום]

Проте вони живляться лише надлишком потоку та його відходами тощо, а не сутністю святості, не дай Б-г.

Однак сили зла живляться лише залишками й відходами потоку, анітрохи не його сутністю.

וענין התהוות מותרי השפע ופסולת בעלי דאתגליי היינו כי הגם שגם עלמא דאתגליי מצד עצמה באמת אינה ²⁶ דבר נפרד ח"ו [חס ושלום] וכמ"ש (דברים ד) כי הוי"ה הוא האלקים כו' אלא שהוא בחי' גילוי מה שהי' [שהיה] בהעלם בעלי דאתכסיא

А щодо того, як у явленому світі виникають надлишок потоку й відходи, то, хоча сам явлений світ насправді не є чимось відокремленим, не дай Б-г, — як сказано (Дварім 4): «Адже Гавая є Елокім» тощо, — він є лише виявленням того, що було приховане в прихованому світі.

Як же виникають такі відходи? Явлений світ насправді не відокремлений від Б-га, як сказано у вірші: «Гавая є Елокім»: Б-г, Який перевершує світ, і Б-г, прихований у природі, — це один і той самий Б-г. Явлений світ лише розгортає те, що було приховане в прихованому світі.

וכמשל הולד שמצטייר בבטן הנקבה בהתחלקות עצמות וגידין כו' שהם מטפת הזכר לובן שממנו עצמות ²⁷ כו'.

Це подібно до плода, який формується в утробі жінки, набуваючи окремої будови кісток, сухожилів тощо: вони походять із чоловічої краплі — білого начала, з якого утворюються кістки тощо.

Аналогія стосується плода: його кістки й сухожилля формуються в утробі, але походять із батьківського сім'я, «білого начала», з якого утворюються кістки, як сказано в Талмуді.

אלא שבטפת הזכר לא הי' התחלקות עצמות וגידין בפועל ממש רק שהי' [שהיה] בכח הטפה ההיא כהעלם וע"י שהייתה בבטן הנקבה ט' חדשים מצטייר בציור הולד ויוצא מהעלם אל הגילוי.²⁸

Однак у чоловічій краплі ще не було справжнього розділення на кістки й сухожилля; усе це містилося в ній лише потенційно, приховано. А коли вона перебуває в утробі жінки дев'ять місяців, плід набуває своєї форми й виходить із прихованого в явне.

У сім'я все міститься лише потенційно; потрібно дев'ять місяців в утробі, щоб проявилася виразна форма дитини. Так само прихований світ містить усе, а явлений світ виявляє це.

6 והנה כמו במשל הולד כאשר נתגדל ונגמר ציור כל האברים אזי דוחה ממנו מותרות שערו וצפרנים²⁹ שזהו סימן גידול הולד³⁰ שהוא בשלימות כשגמרו שערו וצפרניו כו'

Як у прикладі з плодом: коли він виріс і формування всіх його членів завершилося, він виштовхує з себе надлишки — волосся й нігті; це ознака зростання плода: він цілком сформований, коли завершилося формування його волосся й нігтів, тощо.

Продовжуючи аналогію: коли плід виріс і всі його члени сформувалися, з'являються «надлишки» — волосся й нігті; їхнє завершене формування свідчить, що плід уже цілком сформований.

ובצאתו מרחם אמו³¹ דוחה פסולת יותר ע"י פתיחת נקביו כו' מה שלא הי' [היה] פסולת זה בטפה כי אין הולד נוצר אלא מברור שבה.

А коли він виходить із материнського лона, то виводить більше відходів через отвори свого тіла, тощо, — відходів, яких не було в краплі, адже плід формується лише з її очищеної частини.

Під час народження через отвори тіла виводиться більше відходів. У сім'яній краплі їх не було, бо плід формується лише з її очищеної частини; відходи з'являються лише в процесі диференційованого розвитку.

כך עד"מ בהגלות נגלות סדר ההשתלשלות בעלמא דאתגליא מהעלם אל הגלוי ברכוי התחלקות המדרגות להיות ציור פרטי העולמות במזגם ותכונתם אזי נעשה בחי' מותרי שפע ופסולת שדוחה לחוץ

Так само, за аналогією, коли порядок ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) розкривається у світі явленого — від прихованого до відкритого, через численні поділені рівні, так що постає окремий образ кожного зі світів відповідно до його складу й характеру, тоді виникають надлишки потоку й відходи, які відштовхуються назовні.

Так само й у світі явленого: коли ланцюг світів розгортається від прихованого до відкритого, утворюючи численні окремі рівні, кожен зі своїм характером, з'являються надлишки й відходи, які відштовхуються назовні.

והוא מעבר השפע להיות יניקה ואחיזה לס"א [לסטרא אחרא].

І це — надлишок потоку, [що дає] живлення й опору іншій стороні (сітра ахра).

Саме цей перелив потоку дає сітра ахра — силам, протилежним святості, — опору й живлення.

משא"כ בבחי' עלמא דאתכסיא שהוא בהתכללות כו' ושם חביון עזו³² ואין שטן ופ"ר [ופגע רע]³³ ח"ו [סח ושלום] כו'.

Не так у прихованому світі, де все перебуває в стані включеності, тощо; там — «сховок Його сили», і там «немає супротивника й лихого пригоди», не дай Б-г, тощо.

У прихованому світі, де все включене й об'єднане, немає відходів: це «сховок Його сили», де «немає супротивника й лихого пригоди».

7 והנה מטבע קצר רומז לעלמא דאתכסיא³⁴ שהוא בחי' טפה לבד בהתכללות בבחי' העלם ובכח ולכן הוא מטבע קצר שכולל הכל בלשון קצר

А коротка формула натякає на прихований світ, який є лише рівнем краплі — включеної, прихованої й наявної в потенції; тому це коротка формула, що охоплює все стислою мовою.

Тепер пояснюється правило. Коротке благословення відповідає прихованому світу, подібно до зернини, у якій усе міститься в потенції та єдності; тому його слова короткі й водночас охоплюють усе.

וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] אלא לפתוח בברוך להיות ברכה והמשכה מאור א"ס ב"ה עצמו שהברכה הוא להיות השראה וגילוי מעצמות אור א"ס ב"ה שאינו בגדר עלמין כלל כנ"ל.

І досить лише почати словом «Барух», щоб було благословення й притягнення згори вниз від самого Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) — благословенний Він; адже благословення полягає в перебуванні й розкритті, що походять від самої сутності Ор Ейн Соф, яке зовсім не належить до категорії світів, як пояснено вище.

Досить лише почати словом «Барух», притягуючи благословення від сутності Нескінченного світла, яке перебуває поза всіма світами.

8 ומאחר שתמשך שם ברכה והמשכה זו היא כל תמוט עולם ועד³⁵ כי אין שם יניקה לס"א [לסטרא אחרא] ח"ו [חס ושלום].

І оскільки туди буде притягнуто це благословення і це низведення, воно «не похитнеться навіки-віків», адже там немає живлення для іншої сторони (сітра ахра), не дай Б-г.

Благословення, притягнуте до прихованого світу, «не похитнеться навіки-віків»: печатка не потрібна, бо там немає нічого, чим могло б житися зло.

אבל מטבע ארוך רומז לעלמא דאתגליא שהיא בחי' גילוי ההתהוות לפרטי פרטים בהתחלקות רבות ועצומות וכך הוא מטבע ארוך באריכות הדברי' [הדברים] בפרטי פרטיות הדברים רבים שנאמרו ונשנו כה.

Але довга формула натякає на світ розкриття, який є рівнем (бхіна) розкриття творення в найдрібніших подробицях, у численних і величезних поділах; такою є й довга формула: вона розлога за словами й містить численні докладні подробиці того, що в ній промовляється й повторюється.

Довге благословення відповідає світу розкриття, який розгортається в незліченні подробиці; тому його формулювання довге й сповнене деталізованих положень.

РОЗДІЛ 4 • 19-10

Печатка

9 והנה בעלמא דאתגליי' אחר שמשם יפרד³⁶ בבחי' התחלקות הפרטים יש יניקה לס"א [לסטרא אחרא] ח"ו [חס ושלום] וצריך להפרידם שלא יינקו מעיקר הקדושה ח"ו [חס ושלום] רק דרך מעבר השפע ממותרות ופסולת כו' לכן צ"ל ג"כ חותם בברוך.

Отже, у світі розкритого прояву, після того як «звідти він розділився» на рівні поділу на окремі складники, є живлення для іншої сторони (сітра ахра), не дай Б-же; тому їх необхідно відокремити, щоб вони не жилися від самої суті святості, не дай Б-же, а лише через проходження потоку достатку — від надлишків і відходів тощо. Тому воно також має завершуватися словом «Барух».

Це пояснює, чому довге благословення має завершуватися словом «Барух». У світі розкритого прояву, де потік розподіляється на окремі складники, можуть житися сили зла. Їх необхідно не допустити до того, щоб вони черпали з самої суті святості, і обмежити їх лише надлишком — «надлишками й відходами»; завершальне благословення, ця «печатка», робить саме це.

10 וענין החותם הוא כמו לשון חותם שעל האגרת מבחוץ כדי שלא יקרא באגרת הזאת איש זר אשר אין רצונו שידע הכתוב שם.

Суть печаті подібна до значення слова «печатка» [яким називають ту, що ставлять] на зовнішньому боці листа, щоб жоден сторонній не прочитав цього листа — той, кому [автор] не хоче відкривати написане в ньому.

Слово «печать» (хотем) пояснюється на прикладі печатки на зовнішньому боці листа, яка не дозволяє стороннім читати те, що не призначене для них.

כך הוא החותם הזה מן הברכה וההמשכה אשר ימשיך עוד אחר המטבע הארוך שהמשכה זו שהיא גלוי ההעלם תהי' [תהי'] רק בבחי' הקדושה לבדה ואין לזרים אתה חלק ונחלה

Так само ця печать благословення і притягнення, яке відбувається після довгої формули, має забезпечити, щоб це притягнення — розкриття прихованого — відбувалося лише у сфері святості й щоб чужинці не мали в ньому ані частки, ані спадку.

Так само завершення довгого благословення забезпечує, що притягнуте розкриття залишається лише у сфері святості, а «чужинці» — сили зла — не отримують у ньому частки.

וזהו ההפרש שבין פתיחת הברכה לחתימתה כי פתיחת הברכה הוא המשכת הגילוי לבד להיות ברוך ונמשך ה' אלקי ישראל מעולם עד עולם. אבל החתימה היא שתהי' [שתהי'] המשכה זו בקדושה דוקא.

У цьому й полягає різниця між початком благословення та його печаттю: початок благословення — це лише притягнення розкриття, щоб «благословенним» і притягнутим було Ім'я Б-га (Гавая), Б-г Ізраїлю, зі світу у світ; печать же визначає, щоб це притягнення відбувалося саме у святості.

Початкове слово «Барух» («благословенний») лише притягує розкриття, як у словах: «Благословенне Ім'я Б-га (Гавая), Б-г Ізраїлю, зі світу у світ». Завершальне «Барух», тобто печать, спрямовує це розкриття саме до святості.

הבוחר בעמו ישראל באהבה. (מלאכי א) ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי. ³⁷ (תהלים מז) יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב כו'.

«Той, Хто з любов'ю обирає Свій народ Ізраїль»; (Малахія 1) «Я полюбив Якова, а Ейсава зненавдив»; (Псалми 47) «Він обирає для нас нашу спадщину — гордість Якова, якого Він полюбив», тощо.

Звідси такі завершальні слова, як «Той, Хто з любов'ю обирає Свій народ Ізраїль» (печать благословення перед ранковим Шма), і вірші про любов Б-га до Якова та відкинення Ейсава: світло призначене для святості й не дістається оболонці (кліпі), яку уособлює Ейсав.

ולכן נקי בלשון חותם כמו שחותמין על האגרת שלא יקרא אחר וכמו חותם ממגע זר שהוא שמירה כו'.

Тому це називають словом «печать»: як запечатують лист, щоб його не прочитав хтось інший, або як печать, що захищає від дотику стороннього й слугує охороною тощо.

Тож це називають «печаттю» — як запечатаний лист або печать, що захищає вино чи їжу від дотику стороннього.

ולכן חותמין בברוך שהיא המשכה מבחי' המקיף שהיא שמירה מלמעלה כמ"ש (שם קכא) ה' שמרך ה' צלך³⁸ כו'

Тому завершують словом «Барух»: воно означає притягнення з рівня, що охоплює (макіф), а цей рівень є захистом згори, як написано (там само, 121): «Гавая — твій охоронець, Гавая — твоя тінь», тощо.

Печать містить слово «Барух», бо це друге притягнення походить з охоплювального рівня (макіф), який охороняє згори, як у словах: «Гавая — твій охоронець, Гавая — твоя тінь».

ולכן החותם של כללות ישראל הוא בנעילת יו"כ [יום כפור] שאז זוכים למעלה העליונה (ויקרא טז) לפני הוי"ה תטהרו למעלה מבחי' הוי"ה כו' וכמ"ש במ"א:^{39, 40, 41}

Тому печать усього народу Ізраїлю — це Неїла Йом-Кіпуру, адже тоді вони удостоюються найвищого рівня: (Ваїкра 16) «Перед Гаваєю очиститесь» — вище за рівень Гаваї, тощо, як пояснюється в іншому місці.

Печаттю для всього Ізраїлю є Неїла — заключна молитва Йом-Кіпуру, коли «запечатується» вирок Б-га. Тоді Ізраїль досягає найвищого рівня: слова «Перед Гаваєю очиститесь» розуміються як очищення на рівні, що перевищує навіть Гаваю.

РОЗДІЛ 5 • 111-13

Весільні благословення: Письмова й Усна Тора

11 ועתה נבא לביאור ענין ב' ברכות ראשונות של נשואין שהם יוצר האדם ואשר יצר את האדם⁴² בצלמו⁴³.

Тепер перейдемо до пояснення двох перших благословень шлюбу — «Той, Хто формує людину» і «Той, Хто створив людину за Своїм образом».

Тепер маамар переходить до весільних благословень (шева брахот), а саме до пари благословень про створення людини: «Той, Хто формує людину» (Йоцер га-адам) і «Той, Хто створив людину за Своїм образом».

הראשונה פותחת בברוך ואינה חותמת והשניה פותחת בברוך וחותמת בברוך.⁴⁴

Перше починається словом «Благословенний» і не має заключної формули, а друге починається словом «Благословенний» і завершується словом «Благословенний».

Перше благословення коротке: воно починається словом «Благословенний» і не має заключної формули. Друге довге й завершується словами: «Благословенний... Той, Хто формує людину».

והענין כי הנה בגמרא (כתובות ה' א' ע"ש) אמרו שבי יצירות הללו כנגד שתי יצירות שהי' [שהיה] באדה"ר [באדם הראשון]⁴⁵ תחלה נברא האדם לבדו ברו פרצופין ואח"כ נסר הקב"ה את חוה⁴⁶ כו'.

Суть у тому, що в Гемарі (Ктубот 8а; див. там) сказано: ці два формування відповідають двом формуванням Адама, першої людини. Спочатку людину було створено саму, з двома обличчями, а згодом Святий, благословенний Він, відпиляв Хаву (Хаву) тощо.

У трактаті Ктубот сказано, що два благословення відповідають двом етапам створення Адама: спочатку його було створено з двома обличчями — чоловічим і жіночим, з'єднаними разом, — а згодом Б-г відокремив від нього Хаву.

וביאור הדבר הנה אדם וחוה רומזים לתושב"כ [לתורה שבכתב] ותושבע"פ [ותורה שבעל פה] תושב"כ [תורה שבכתב] בחי אדם בחי טפת הזכר לובן שממנו עצמות כו'

Пояснення таке: Адам і Хава вказують на Письмову Тору та Усну Тору. Письмова Тора — це рівень Адама, рівень чоловічої краплі — білого сім'я, з якого [походять] кістки тощо.

Адам і Хава представляють Письмову Тору та Усну Тору. Письмова Тора — це «Адам», подібно до батьківського сім'я, «білого», з якого формуються кістки: у ній усе міститься в зосередженому, прихованому вигляді.

כי תושב"כ [תורה שבכתב] היא בחי חכמה עלאה שאינה אלא בחי טפה ונקודה שהחכמה היא בחי ברק המבריק במוחו

Адже Письмова Тора — це рівень вищої мудрості (Хохми), яка є лише рівнем краплі й точки; бо Хохма — це спалах блискавки в розумі.

Письмова Тора — це вища Хохма, яка являє собою лише «точку», подібну до спалаху блискавки в розумі.

שעדיין לא באה לידי אורך ורוחב ההשגה להבין ולהשיג כל דרכי החכמה בכלל ובפרט רק שהוא כברק בעלמא שמתנוצץ ומאיר במוחו כח ההשכלה

Вона ще не дійшла до повноти й широти осягнення, щоб зрозуміти й осягнути всі шляхи мудрості — загалом і зокрема. Вона лише подібна до блискавки, що промайне й осяє в його розумі силу інтелекту.

Спалах осяяння ще не розгорнувся в повне розуміння: він на мить освітлює розум, але ще не розкриває подробиць ідей — ані загальних, ані окремих.

ואינו מתגלה אלא בחי' נקודה אלא שאח"כ מתפשטת הנקודה באורך ורוחב ובאה לידי השגה ואזי נקראת בשם בינה כו'

Вона розкривається лише як точка; згодом ця точка розширюється в довжину й ширину та доходить до рівня осягнення, і тоді називається розумінням (Біною) тощо.

Спочатку вона з'являється лише як точка; лише згодом ця точка розгортається «в довжину й ширину» — у докладне розуміння, яке називається Біною.

וכך היא בחי' תושב"כ [תורה שבכתב] שאין בה גילוי ההשגה שהרי ר"ע [רבי עקיבא] הי' [היה] דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות.⁴⁷

Так само й рівень Письмової Тори: у ній осягнення не розкривається. Адже рабі Аківа тлумачив із кожного окремого шипа цілі гори законів.

Так само Письмова Тора не розгортає свого змісту. У Талмуді сказано, що рабі Аківа виводив «гори законів» із кожної маленької коронки над літерами.

שההלכות הללו אינן מבוארות ונגלות בגילוי ההשגה בקוץ ההוא רק שכל קוץ וקוץ כלול מכמה תלי תלים של ההלכות הכלולים ונעלמים בקוץ ההוא מבחי' העלם

Ці закони не роз'яснені й не відкриті в явному осягненні в тому шипі; натомість кожен шип містить безліч нагромаджень законів одне на одному, які вміщені й приховані в цьому шипі, у стані прихованості.

Ці закони не видимі в самій коронці; кожна коронка містить багато нагромаджень законів у прихованому вигляді.

והרי אין בקוץ זה אלא רמז בעלמא ובחי' נקודה והקוצין הן בחי' תגין.

І в цьому шипі є лише натяк і рівень точки (бхіна). А шипи — це рівень коронок (тагін).

Сама коронка — лише натяк, точка. «Шипи» — це тагін, маленькі коронки на окремих літерах сувою Тори.

12 וכן עדי"ז בכל בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] הכל רמוזים לכמה ענינים וכמה סודות מופלאים. וכל

זה הוא בתושב"כ [בתורה שבכתב] בבחי' העלם ובכח ולא בפועל וגילוי

Так само й усі аспекти знаків кантиляції, голосних знаків, вінців і літер натякають на численні речі та численні дивовижні таємниці. І все це міститься в Письмовій Торі приховано й потенційно, а не в дійсності та явному вигляді.

Кожен аспект тексту Тори — знаки кантиляції, голосні знаки, вінці й літери — натякає на численні речі та дивовижні таємниці, але в Письмовій Торі все це приховане й існує лише потенційно.

וכמשל טפת הזכר הכלולה מכל הבחי שבולד לובן שממנו עצמות וגידין וכי שבטפה ההיא אין התחלקות העצמות וגידים כו' נגלים בפוי"מ [בפועל ממש] רק שהם כהעלם ובכח.

Як у прикладі з краплею чоловічого сімені, що містить усі складові майбутнього плоду — біле, з якого постають кістки, сухожилля тощо: у цій краплі відмінність між кістками, сухожиллями тощо не виявлена в дійсності; усе це лише приховане й існує потенційно.

Це подібне до сімені батька, у якому містяться всі частини дитини, хоча в дійсності вони ще не відокремлені одна від одної.

ויציאתם מהעלם אל הגילוי הוא ע"י שהייה ט"ח [ט' חדשים] בבטן הנקבה ששם מצטייר הולד והיא מוציאתו לידי גילוי בהתחלקות האברים פרטיים נגלים.

Їхній вихід із прихованого стану до явного відбувається завдяки перебуванню дев'ять місяців в утробі матері, де плід формується; вона виводить його до явного стану, коли окремі члени тіла стають виразними.

Плід формується протягом дев'яти місяців в утробі матері, а вона виводить його до явного стану, де його члени тіла вже чітко розрізняються.

וכך הוא עד"מ יציאת ההעלם מתושב"כ [מתורה שבכתב] שהיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] לידי גילוי הוא ע"י תושב"כ [תורה שבעל פה] (ור"ע [ורבי עקיבא] הי' [היה] דורש כו' כי ר"ע [רבי עקיבא] הי' [היה] מקור תושב"כ [תורה שבעל פה] כמו שאמרו סתם ספרי כו' וכולהו אליבא דר"ע [דרבי עקיבא])⁴⁸ שהיא בחי' חכמה תתאה.

Так само, за аналогією, прихований зміст Письмової Тори, що становить рівень вищої мудрості (Хохма), виходить до явного стану завдяки Усній Торі (і Рабі Аківа тлумачив тощо, адже Рабі Аківа був джерелом Усної Тори, як сказано: «анонімний Сифрей» тощо, «і всі вони дотримуються думки Рабі Аківи»); Усна Тора становить рівень нижчої мудрості.

Отже, Усна Тора — рівень нижчої Хохми — виводить назовні те, що приховане в Письмовій Торі. Рабі Аківа є джерелом Усної Тори: у Талмуді сказано, що анонімні думки Мішни, Тосефти, Сифри та Сифрею відповідають його підходу.

שממאמר אי שבתושב"כ [שבתורה שבכתב] כמו ענין שמירת שבת שנאמרה בתוי בכלל נעשה מסכת שלימה שהוא גילוי פרטי הלכות שבת מה הן האבות מלאכות וכיצד מתחייב בהן וכל עניניהם בכל פרטיהן ודקדוקיהן.

Адже з одного вислову Письмової Тори, наприклад про дотримання Шабату, яке в Торі подане загально, постає цілий трактат, що розкриває подробиці законів Шабату: які є основні категорії забороненої праці, за яких умов людина стає за них відповідальною, а також усі пов'язані з цим питання — в усіх подробицях і найтонших деталях.

Наприклад, одна загальна заповідь дотримуватися Шабату в Усній Торі розгортається в цілий трактат, який докладно описує основні категорії забороненої праці, умови відповідальності за них і кожну тонкість цих законів.

ולכן נקי תושבע"פ [תורה שבעל פה] בשם חוה כי חו"ה בגימטריא המילוי של⁴⁹ הוי"ה (שהוא עולה י"ט) כי המילוי הוא גילוי העולם כמ"ש במ"א וגם חוה לשון גילוי כי תרגום ויגד וחוי.⁵⁰ והגדה לשון המשכה שנמשך מהעולם אל הגילוי

Тому Усну Тору називають ім'ям Хава, бо числове значення імені Хава відповідає числовому значенню наповнення Імені Б-га (Гавая), яке дорівнює 19; адже наповнення є розкриттям прихованого, як пояснюється в іншому місці. Крім того, слово «Хава» означає розкриття, бо Таргум перекладає «і він розповів» словом «вахаві». А «розповідь» (гагада) означає притягнення — перехід із прихованого стану до явного.

Отже, Усну Тору називають Хава (Хава). Літери імені Хава — хет, вав і гей — у гематрії дають 19; це «наповнення» Імені Б-га (Гавая): коли літери Імені записують повністю, до його основного числового значення 26 додається 19, і виходить 45. Наповнення розкриває те, що приховане в літерах. Крім того, «хава» означає «розповідати»: арамейський Таргум перекладає «і він розповів» (ва-йагед) як «вахаві», а «розповідь» (гагада) означає виведення чогось із прихованого стану на яв.

וז"ש [וזהו שכתוב] ויקרא האדם שם אשתו חוה⁵¹ כי היא היתה אם כל חי ולכאורה אי"כ למה קרא שמה חוה היי [היה] לו לקרא שמה חיה אלא לפי שחוה לי [לשון] גילוי

І це пояснює слова: «І назвав чоловік ім'я своєї дружини Хава, бо вона була матір'ю всього живого». Здавалося б, якщо так, то чому він назвав її Хава? Йому слід було назвати її Хая! А причина в тому, що «Хава» означає розкриття.

Це пояснює вірш: «Адам назвав свою дружину Хава, бо вона була матір'ю всього живого». Чому не «Хая» — слово, яке прямо означає життя? Тому що «Хава» означає розкриття.

וזהו כי היא היתה אם כל חי פי' ולכך הוציאתם מהעלם אל הגילוי כמו אם הבנים שהולד מצטייר בקרבה והיא מוציאתו מהעלם:

А слова «бо вона була матір'ю всього живого» означають: тому вона вивела їх із прихованого стану до явного, подібно до матері дітей, в утробі якої формується плід і яка виводить його з прихованого стану.

Як мати виводить дітей із прихованого стану до явного існування, так само Усна Тора розкриває прихований зміст Письмової Тори.

13 וזהו יום ליום⁵² יביע אמר ולילה ללילה יחיה דעת פי' יום ליום בחי' תושב"כ [תורה שבכתב] יביע אמר

אמ"ר [אש מים רוח] ר"ת [ראשי תיבות] אש מים רוח ובבחי' תושב"כ [תורה שבכתב] יביע כמעין הנובע ממקורו
І це [значення слів]: «День дню виливає мовлення, а ніч ночі являє знання». Пояснення: «День дню» — це рівень Письмової Тори; «виливає мовлення» — слово «омер» («мовлення») є аббревіатурою слів «вогонь» (esh), «вода» (maim), «повітря» (ruach); а на рівні Письмової Тори воно «виливає» мовлення, немов джерело, що б'є зі свого джерела,

Вірш із Псалмів пояснює дві Тори. «День» — це Письмова Тора. Слово «омер» («мовлення») читають як аббревіатуру трьох основних елементів: вогню (esh), води (maim) і повітря (ruach). «Виливає» описує джерело, що б'є зі свого витoku.

שהוא עדיין דבוק במקורו ומתאחד עמו לפי שתושב"כ [שתורה שבכתב] היא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] ושם שורה ומתגלה אוא"ס [אור אין סוף] הוי"ה בכ"ב [בחכמה]

яке ще з'єднане зі своїм джерелом і є з ним одним; адже Письмова Тора — це рівень наднебесної мудрості (Хохма), і там спочиває та розкривається в Хохмі Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) — Ім'я Б-га (Гавая).

Джерело ще з'єднане зі своїм витком і є з ним одним. Так само Письмова Тора, будучи наднебесною Хохмою, є тим місцем, де спочиває й розкривається саме Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) Б-га.

ולכן שם יביע כמעין הנובע שנובע מן המקור ואינו הולך ומתפשט באורך ורוחב רק נביעו דחכמתא בלבד שהיא בחי' נקודה וברק המבריק

Тому там сказано «виливає» — немов про джерело, що б'є: воно б'є зі свого витoku й не розтікається в довжину та ширину, а є лише плином Хохми, тобто рівнем точки й спалаху блискавки.

Джерело ще не розтікається вшир; це лише перше витікання мудрості — «точка» і «спалах блискавки», про які йшлося раніше.

והאמ"ר [והאש מים רוח] שהוא ר"ת [ראשי תיבות] אש מים רוח כלולים ומתעלים בו בהעלם ובכח ולא בגלוי ובפוי"מ [ובפועל ממש]

А «омер», що є аббревіатурою слів «вогонь», «вода», «повітря», включений у нього й підноситься в ньому приховано та потенційно, а не відкрито й у дійсності.

Елементи — вогонь, вода й повітря, з яких складається все створене, — присутні в ньому лише потенційно, а не в дійсності.

שאין שם התחלקות בחי' אש רוח מים ממש כמו שהם אחר שנפרטו וכאו לידי גילוי רק הם בבחי' נביעו בלבד כהתכללות המעיין הנובע ממקורו ומתאחד ונכלל במקורו הוא א"ס ב"ה הוי"ה בחכ' [בחכמה].

Бо там немає розрізнення між рівнями вогню, повітря й води як такими, якими вони є після того, як їх було розділено на окремі складники й вони виявилися; вони є лише плином, подібно до потоку джерела, що ще з'єднаний зі своїм витокіом і включений у нього. Його джерело — Нескінченний (Ейн Соф), благословенний Він, — Ім'я Б-га (Гавая) в Хохмі.

Вони ще не розрізняються між собою так, як розрізнятимуться, коли творіння буде розгорнуте в усіх подробицях; вони існують лише як потік джерела, ще злитий зі своїм витокіом, — Нескінченним, розкритим у Хохмі.

ולילה ללילה בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה] יחזה דעת בבחי' גילוי לבאר ולפרט פרטי התחלקות ההתהוות כמו שהם בסדר ההשתלשלות במדרגות רבות ועצמות (וזהו שמשרע"ה [שמש רבינו עלי השלום] למד ביום מקרא ובלילה משנה כשהי' [כשהיה] בהר⁵³ כו'):

«А ніч ночі» — це рівень Усної Тори; «являє знання» у розкритті, щоб пояснити й деталізувати окремі складники творіння такими, якими вони є в порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), на численних і величезних рівнях. (Тому Моше Рабейну, мир йому, вивчав Писання вдень, а Мішну вночі, коли перебував на горі, тощо.)

«Ніч» — це Усна Тора, яка «являє знання» (йехава) — слово, споріднене з ім'ям Хава, — розкриваючи й деталізуючи всі окремі складники творіння на кожному рівні. Тому, як сказано в Мідраші, на Сінаї Моше вивчав Писання вдень, а Мішну вночі.

«За Його образом... вічна будівля»

14 והנה ברכה ראשונה כנגד אדה"ר [אדם הראשון] שהיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] תושב"כ [תורה שכתב] ⁵⁴ דהיינו

כדי להמשיך אור א"ס בחכמה כו'

Отже, перше благословення відповідає Адаму, першій людині, який є рівнем вищої мудрості (Хохма), тобто Письмової Тори, — воно призначене для того, щоб низвести Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) у Хохму тощо.

Перше весільне благословення — «Той, Хто формує людину» — відповідає Адаму, тобто вищій Хохмі, Письмовій Торі; його призначення — низвести Ор Ейн Соф у Хохму.

ופי' יוצר כמו צר צורה עד"מ שהוא מצייר תמונת החומר. ותמונה זו היא ג"כ גילוי בערך החומר שהי' [שהיה] חומר פשוט כמו גוף גולמת המתכת.

А значення слова «Йоцер» («Той, Хто формує») подібне до вислову «цар цура» («формує форму»): образно кажучи, це той, хто надає матеріалу форму. І ця форма також є розкриттям стосовно матеріалу, який був простою, безформною масою, подібною до необробленої брили металу.

«Формування» (ецира) подібне до роботи майстра, який надає форму необробленому матеріалу: шматок металу набуває форми. Сама форма є розкриттям матеріалу, який до того був безформним.

15 ומראהו ומעשהו או הצורה שמציירין עליו הוא גילוי החומר שנעשה על תמונה זו דוקא

Його вигляд і спосіб обробки, або форма, надана йому, — це виявлення матеріалу, якому надали саме цієї форми.

Форма, надана металу, — це просто сам метал, виявлений у певній формі.

והרי ציור זה אינו דבר נפרד ואין הציור נראה דבר בפ"ע [בפני עצמו] אלא שע"י הציור מתראה תבנית הכלי באופן יותר נאות מכמות שהי' [שהיה] גולמו. וגולמת הכלי עצמו הוא שנצטייר ונתגלה.

І ця форма не є чимось окремим, і її не сприймають як самостійну річ; навпаки, завдяки формі будова посудини виявляється у належнішому вигляді, ніж у її необробленому стані; і саме сирий матеріал посудини набув форми й був виявлений.

Форма не є чимось окремим, що можна побачити саме по собі; вона лише показує сирий матеріал у належнішому вигляді. Набув форми й був виявлений сам сирий матеріал.

כך הנה בנמשל האדם שהוא תושב"כ [תורה שבכתב] הוא ג"כ בבחי' גילוי אל החומר הראשון שהוא כח ההיולי שלא נתפס בו שום גילוי

Так само й у відповідності до цього: «Адам», тобто Письмова Тора, також перебуває на рівні виявлення щодо першоматерії — гілемного потенціалу, в якому не досягається жодного вияву.

Так само «Адам», Письмова Тора, є виявленням «первоматерії» — потенціалу первоматерії (філософський термін на позначення безформної матерії, що потенційно містить у собі всі форми), в якій узагалі нічого не виявлено.

שעליו נאמר (תהלים יח) ישת חשך סתרו וחומר ההיולי הוא נק' בשם אדם דכריאה וראשית הגילוי הוא כחכמה תושב"כ [תורה שבכתב] ונק' אדם דיצי" [דיצירה].

Про це сказано (Псалми 18): «Він зробив темряву Своїм сховком». Первоматерія зветься «Адамом світу творення (Брія)», а початок виявлення міститься в мудрості (Хохма), Письмовій Торі, і називається «Адамом світу формування (Єцира)».

Про той прихований рівень сказано: «Він зробив темряву Своїм сховком». Безформний потенціал зветься «Адамом світу Брія» (брія, «творення», — це приведення первоматерії до буття з нічого), а його перше виявлення, у Хохма, Письмовій Торі, зветься «Адамом світу Єцира» (єцира, «формування», — це надання матерії форми, як у вислові «Йоцер гаадам»).

וברכה שניה נגד חוה בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה].

А друге благословення відповідає Хаві — рівню Усної Торі.

Друге благословення відповідає Хаві (Хаві), Усній Торі.

ולכן נתוסף בה תיבת את. אשר יצר את האדם.⁵⁵ את פי' בחי' אותיות מא' ועד תי"ו שהאותיות הן מבחי' עלמא דאתגליא כי האותיות הן גילוי השכל.⁵⁶

Тому в ньому додається слово «ес»: «Який сформував ес гаадам». «Ес» означає рівень літер — від алеф до тав, адже літери належать до рівня світу виявленого, бо саме вони є виявленням інтелекту.

Саме тому додається слово «ес» («Який сформував ес гаадам»). «Ес» (пишеться алеф—тав) означає всі літери від алеф до тав. Літери належать до світу виявленого, бо вони виявляють і виражають інтелект.

16 והיינו גילוי חכמה תתאה שהיא בחי' גילוי לחכמה עלאה תושב"כ [תורה שבכתב] כנ"ל והוא גילוי אחר גילוי שהח"ע [שהחכמה עילאה] הוא גילוי חומר הראשון ההיולי כנ"ל.

Тобто це розкриття нижчої мудрості (Хохми), яка є рівнем розкриття вищої Хохми — Письмової Тори, як пояснювалося вище; це розкриття за розкриттям, адже вища Хохма є розкриттям первісної матерії в її безформному, потенційному стані, як пояснювалося вище.

Нижча Хохма (Усна Тора) розкриває вищу Хохму (Письмову Тору), яка сама розкриває безформний потенціал. Отже, Усна Тора є другим розкриттям, що ґрунтується на першому.

וזהו בצלמו בצלם דמות תבניתו.⁵⁷ כי צלם לשון ציור וגלוי וכפל בצלמו בצלם. פי' גילוי אחר גילוי.

І це — «в Його образі, в образі подоби Його форми». Адже «образ» означає форму й розкриття, а повторення слів «в Його образі, в образі» означає розкриття за розкриттям.

Тут пояснюється формулювання благословення: «в Його образі, в образі подоби Його форми». «Образ» (целем) означає форму й розкриття, а його повторення вказує на розкриття за розкриттям.

גילוי הראשון להיות אור א"ס בחכמ' [בחכמה] עלאה בבחי' יביע ואח"כ גילוי חכמה תתאה והיא היא דמות תבניתו דהיינו בחי' עלמא דאתגליי⁵⁸ ממש.

Перше розкриття полягає в тому, що Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) перебуває у вищій Хохмі як світло, що «ллється потоком»; а потім [настає] розкриття нижчої Хохми, і саме вона є «подобою Його форми», тобто рівнем світу, що справді розкрився.

Перше розкриття — це те, як Ор Ейн Соф виливається у вищій Хохмі («ллється потоком»); друге — це нижча Хохма, «подоба Його форми», тобто цілковито розкритий світ.

17 והתקין לו ממנו בנין עדי עד⁵⁹ שבחי' עלמא דאתגליי אע"פ [אף על פי] שרגליי [שרגליה] יורדות⁶⁰ כו' מ"מ איננה דבר נפרד ח"ו [חס ושלום] אלא והתקין לו ממנו בעצמו

«І приготував для нього з нього самого вічну будівлю»: розкритий світ, хоча «її ноги спускаються вниз» тощо, однак не є окремою річчю, не дай Б-же, а є саме «приготував для нього з нього самого» — із самого його єства.

Благословення продовжується словами: «І приготував для нього з нього самого вічну будівлю» (Хава, створена з самого боку Адама). Розкритий світ опускається дуже низько, як сказано про жінку: «її ноги спускаються вниз», однак він не відокремлений від свого джерела: він «з нього самого».

כי גילוי חכמה תתאה הוא גילוי הארת אור א"ס ב"ה עצמה שבחכ' [שבחכמה] עלאה

Бо розкриття нижньої мудрості (Хохми) — це розкриття саява самого Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенний Він, що перебуває у вищій Хохмі.

Нижня Хохма — це саме світло Ор Ейн Соф, яке було у вищій Хохмі й тепер розкрилося.

אלא לפי שבה נפרטו ונתחלקו בבחי' רבוי המדרגות בדרך פרט מה שהיו כלולים בח"ע [בחכמה עילאה] בהעלם בדרך כלל הנה האור שבה הוא מצומצם ומלובש בכמה מיני צמצומים והתלבשות שונות

Однак оскільки в ній те, що у вищій Хохмі було приховано включене в загальному вигляді, розкладається на окремі складники й поділяється на безліч рівнів у деталізованому вигляді, світло в ній скорочене й одягнене в численні різновиди скорочення (цимцуму) та різного одягання,

Те, що у вищій Хохмі було включене в загальному й прихованому вигляді, у нижній Хохмі розгортається в безліч окремих рівнів; тому світло там скорочене й одягнене в багато різних покривів.

כדי להאיר ולהתגלות בכל מדרגה ומדרגה לפי מה שהיא להיות המדרגות ההם נראים ונגלים ולא יתבטלו במציאות.

щоб світити й розкриватися на кожному рівні відповідно до його властивостей, аби ті рівні були видимі й розкриті та не були позбавлені свого існування.

Завдяки цьому кожен рівень отримує світло відповідно до своєї здатності й існує як видимий рівень, а не втрачає свого існування через світло, що його переповнює.

18 וכ"כ [וכן כתב] נתצמצם האור ונתמעט עד שירד מדרגה אחר מדרגה בסתר המדרגות שהלבוש מסתיר ומכסה על האור ההוא ונעשה מקור לעלמא דפרודא להיות משם יפרד כו'.

Світло так скоротилося й зменшилося, що спускалося рівень за рівнем у прихованість ступенів, де одяг приховує та покриває це світло; і воно стало джерелом світу розділеності, щоб звідти воно розділялося тощо.

Світло скоротилося настільки, рівень за рівнем, що «одяг» цілковито приховав його; це стало джерелом «світу розділеності», де все відчуває себе відокремленим від Б-га.

אבל עיקר צמצום האור הוא כדי שיהיה בנין העולמות שלא יתבטלו במציאות וזהו בנין עדי עד

Але головна мета скорочення (цимцум) світла — щоб постала споруда світів і щоб вони не втратили свого існування; і це — «вічна споруда»,

Однак головна мета скорочення — позитивна: дати світам змогу існувати як стійкій «споруді», а не розчинятися у світлі Б-га. Це і є «вічна споруда».

דהיינו להיות לעדי עד ימלוך להיות מדת מלכותו עדי עד למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית.

тобто щоб Він царював навіки-віків: щоб властивість Його царювання тривала повік — угорі без кінця, а внизу без меж.

«Повік» (адей ад) означає, що Б-г царює навіки: Його царювання потребує світу, що існує тривало, і через нього Його царювання поширюється вгорі без кінця, а внизу — без меж.

19 והיא התגלות מלכותו בבחי' א"ס ממש רק שכדי שיהי' [שיהיה] גילוי א"ס ב"ה בבחי' מלכותו הוצרך להיות בחי' בנין.

І це — розкриття Його царювання (Малхут) на рівні самого Нескінченного (Ейн Соф); однак, щоб Нескінченний, благословенний Він, розкрився на рівні Його царювання, необхідним був певний рівень споруди,

Це царювання є розкриттям самого Нескінченного. Але щоб Нескінченний розкрився як Цар, була потрібна «споруда» — структурований світ.

דהיינו להיות הסתר האור וצמצומו והתלבשותו בכמה מיני לבושין עד שיאיר ויתגלה אור זה בבחי' זו דוקא.

тобто приховування світла, його скорочення та його облачення в численні різновиди облачень, аж поки це світло не засяє і не розкриється саме на цьому рівні.

Це означає, що світло приховується й скорочується, облачаючись у численні облачення, аж поки не зможе засяяти саме на цьому рівні царювання.

כי אור א"ס מצד עצמו כשמו כן הוא אין לו סוף כו' ולא מכל מדות כלל⁶¹ כמ"ש במ"א

Адже Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) саме по собі, як підказує його назва, не має кінця тощо й зовсім не належить до жодних атрибутів, як пояснюється в іншому місці.

Саме по собі Нескінченне світло справді не має кінця й перебуває поза всіма атрибутами, як сказано в Тіккуней Зоар.

ואפי' [ואפילו] אור א"ס שבח"ע [שבחמה עילאה] הוא בבחי' צמצום ולבוש שח"ע [שחכמה עילאה] נק' בשם לבוש לאור א"ס כו'.

І навіть Нескінченне світло, яке перебуває у вищій мудрості (Хохма), є в стані скорочення й облачення, адже вища Хохма називається облаченням Нескінченного світла тощо.

Навіть Нескінченне світло у вищій Хохмі вже є скороченим, адже Хохма називається «облаченням» Нескінченного світла.

20 וכל מה שירד האור ונתגלה גילוי אחר גילוי ירידה היא זו. ומיעוט האור והתלבשותו וירידה זו היא כדי שיאיר אור א"ס ב"ה גם במדרגות התחתונות.

І наскільки б світло не спускалося й не розкривалося — розкриття за розкриттям, — усе це є спуском. А зменшення світла, його облачення та цей спуск потрібні для того, щоб Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) — благословенний Він — сяяло також на нижчих рівнях.

Кожне наступне розкриття є спуском, зменшенням і облаченням світла; мета цього — щоб Ор Ейн Соф сяяв навіть на найнижчих рівнях.

כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים^{62, 63} וא"כ תכלית המכוון מבחי' מלכותו להחיות עולמות נפרדים אינה להיות נפרד ח"ו [חס ושלום] רק אדרבה להיות בנין עדי עד כי והתקין לו ממנו כו' כנ"ל:

Адже Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), забажав мати оселю серед нижніх світів (діра бетахтонім); отже, кінцева мета Його царювання (Малхут), яке дає життя відокремленим світам, полягає не в тому, щоб вони були відокремленими, не дай Б-г, а, навпаки, у тому, щоб постала «вічна будівля», адже «і приготував для нього з нього самого» тощо, як пояснювалося вище.

Адже Б-г бажав мати оселю серед нижніх світів — так Мідраш визначає мету творіння. Тому Його царювання над відокремленими світами має на меті не відокремити їх від Нього, а, навпаки, збудувати «вічну будівлю», що є «від Нього Самого».

РОЗДІЛ 7 • 121-23

Вивчення Тори: еліксир життя або смерті

21 אך הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] זכה נעשה לו סם חיים⁶⁴ כו' דבוכותא תליא מילתא ואחר כוונת הלב של העוסק בתורה נאמרו הדברים

Однак наші благословенної пам'яті мудреці сказали: «Якщо він удостоїться, це стане для нього еліксиром життя» тощо, — адже все залежить від заслуги, і ці слова сказано відповідно до наміру серця того, хто займається Торою.

Тепер «печатка» стосується вивчення Тори. У Талмуді сказано, що Тора може стати еліксиром життя для того, хто «удостоїться», і еліксиром смерті для того, хто не удостоїться. Те, чим вона стане, залежить від внутрішнього наміру того, хто її вивчає.

כי לפי שעוסק בתושבע"פ [בתורה שבעל פה] שהיא חכמה תתאה שירדה לעלמא דפרודא ונתלבשה בדכריי [בדברים] גשמיי [גשמיים] שהם מהע' [מהשבעים] שרים שנתלבשה בהם ברכוי השתלשלות המדרגות ליתן בהם כח וממשלה על הדברים הגשמיים ההם

Адже він займається Усною Торою, яка є нижчою мудрістю (Хохма), що зійшла у світ розділення й убралася у фізичні речі, що походять від сімдесяти князів і в які вона вбралася через численні ланки послідовного розгортання рівнів, щоб надати їм силу й владу над тими фізичними речами;

Усна Тора — це «нижча Хохма», яка зійшла у світ розділення й убралася у фізичні предмети та обставини, яких стосуються закони. Ці фізичні речі перебувають під владою сімдесяти ангельських «князів», які керують народами й природним світом.

והדבר הגשמי שעוסק בו שהוא תחת ממשלת השרים הוא המסתיר ומכסה על קדושת אור א"ס הנמשך מחכמה עלאה ומתלבש בחכמה תתאה לכך יכול להמשיך את האדם ולהורידו ולהפילו למטה

і фізична річ, якою він займається і яка перебуває під владою князів, приховує й затуляє святість Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), що сходить із вищої Хохми й убирається в нижчу Хохму, — тому вона може притягнути людину, опустити її й повалити вниз,

Фізичний предмет вивчення, що перебуває під владою князів, приховує святість світла Б-га, втіленого в законі, і тому може потягнути учня донизу.

כל יראה גאות⁶⁵ ה' והוד מעטה לבושו שהוא התלבשות אור א"ס ב"ה הנמשך ומתלבש בחכמה תתאה בפסק הלכה הערוכה בדברים הגשמיים ההם. כי דבר ה' זו הלכה⁶⁶ והיא חכמתו ורצונו כו'.

так, що він не побачить «величі Імені Б-га (Гавая)» і сяйва мантиї Його вбрання — втілення Ор Ейн Соф, благословенний Він, яке сходить і вбирається в нижчу Хохму, у постанові закону, викладеній стосовно тих фізичних речей. Адже «слово Гавай» — це галаха, і вона є Його мудрістю та Його волею тощо.

Тоді він уже не сприймає «величі Гавай», втіленої в законі, хоча там втілене саме Нескінченне світло, виражене у практичній постанові. У Талмуді сказано, що «слово Гавай» — це галаха, тобто мудрість і воля Б-га.

22 ולכך לא זכה ונמשך אחר עלמא דפרודא וגורם להפריד עלמא דאתגליי היא חכמה תתאה ממקורה

ושרשה היא ח"ע [חכמה עילאה] ונותן יד וממשלה להיות שליטה ואחיזה לקליפות וס"א [וסטרא אחרא]

Тому, [якщо] він не удостоївся і потягнувся за світом розділення, то спричиняє відокремлення світу, що розкрився, — нижчої мудрості (Хохми), — від її джерела й кореня, тобто вищої Хохми; і дає силу та владу, надаючи оболонкам (кліпот) та іншій стороні (сітра ахра) можливість панувати й мати опору,

Той, хто не «удостоївся» і потягнувся за світом розділення, спричиняє розрив між світом, що розкрився, — нижчою Хохмою — та її коренем у вищій Хохмі, а отже, дає кліпот — силам приховування — владу й опору.

שיהי' [שיהיה] יניקתם ואחיזת' מעיקר הקדושה⁶⁷ כו' ולא מן השמרים ופסולת אשר ניתן להם כדי חיותם

מלמעלה מחכמה תתאה היא מלכותו ית' בהתלבשות' בהשרי' [בהשרים] כו'

щоб їхнє живлення й опора походили від самої сутності святості тощо, а не від осаду й відходів, які було відведено їм згори для підтримання їхнього життя, — від нижчої Хохми, тобто від Його царювання, благословенний Він, коли воно вбирається в князів тощо,

Тоді вони живляться самою сутністю святості, а не лише «осадам і відходами», відведеними їм згори, — від нижчої Хохми, тобто від царювання Б-га, як воно вбирається в ангельських князів.

דרך ירידת והשתלשלות המדרגות מדרגה אחר מדרגה עד שירדה בסתר המדרגות שנמשך להם חיות מעט מן השמרים והפסולת דרך יניקת שערות וצפרנים מותרי השפע כו'.

через спускання й ланцюг послідовного розгортання рівнів, один за одним, аж поки воно не спустилося в прихованість рівнів, так що до них надходить трохи життєвої сили з осаду й відходів — через живлення, що проходить через волосся й нігті, надлишки потоку тощо.

Це відведене їм живлення досягає їх лише після тривалого спускання через приховані рівні: як мізерна життєва сила з надлишку потоку, подібно до «волосся й нігтів», про які йшлося раніше.

כי מאחר שנמשך אחר גשמית הדברים שהן מהשרים כו' ומחשיב אותם ליש ועיקר הרי מעורר כך למעלה כביכול

Адже, коли він потягується за матеріальністю речей, що походять від князів тощо, і вважає їх чимось суцільним та першорядним, то, так би мовити, пробуджує те саме й угорі.

Коли ж людина потягується за матеріальним і ставиться до нього як до чогось суцільного й першорядного, вона, так би мовити, викликає таку саму реакцію згори: окреме існування речей посилюється.

ולכך נעשה לו סם המות ממש שלוקח חיותו מהקליפות הנקרא מות ומשם נופל לו מחשבות רעות מהיכלות הקליפות וס"א [וסטרא אחרא] להחזיק א"ע [את עצמן] ליש ודבר במה שלומד כו'

І тому це стає для нього справжнім «еліксиром смерті», бо він черпає життєву силу з кліпот, які називаються смертю; звідти на нього спадають лихі думки з палаців кліпот і сітра ахра, аби він вважав себе суцільним і значущим завдяки тому, що вивчає тощо.

Тоді Тора стає для нього справжнім «еліксиром смерті»: його життєва сила походить від кліпот, які називаються «смертю», і звідти приходять думки про власну значущість, пов'язану з його навчанням.

[ועיי' [ועייין] ביומא ד' ע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה⁶⁸ זכה⁶⁹ כו' ובזוהר ר"פ חקת בענין וזאת ועיי' [ועייין] בפ' בהר דף ק"י ע"ב⁷⁰ בענין ועשה טוב כו' ע"ש]

[Див. Yoma 72b, щодо слів «І ось Тора, яку Моше поклав»: «Якщо удостоївся» тощо; а також Зогар на початку Parshas Chukas, щодо слів «І ось це»; і див. Parshas Behar, folio 110b, щодо слів «І чини добро» тощо; див. там.]

Посилання в дужках: вислів із Талмуду в Yoma, уривок із Зогар про «І ось це» на початку Хукат, а також уривок із Зогар у Бегар про «Чини добро» стосуються тієї самої теми.

וזהו האומר אין לי אלא תורה⁷¹ כוי שאומר אין לי לעצמי מפני שהוא בכחי לא זכה ורוצה להיות לעצמו יש ודבר נפרד.

І це значення вислову: «Той, хто каже: “Немає в мене нічого, крім Тори”» тощо: він каже: «Немає в мене нічого [крім Тори] для себе», бо перебуває в стані «не удостоївся» й хоче бути для себе чимось суцим, відокремленою сутністю.

У Талмуді сказано, що той, хто каже: «У мене немає нічого, крім Тори», насправді не має навіть Тори. Alter Rebbe пояснює це як навчання заради себе — щоб бути самостійним «чимось», що свідчить про стан «не удостоївся».

23 ולכן אפי' תורה אין לו שהתורה היא נשפעת ונמשכת במקום קדושה דוקא

Тому «немає в нього навіть Тори», адже Тора дарується й притягується вниз лише в місце святості.

Отже, така людина «не має навіть Тори», адже світло Тори сходить лише в місце святості.

כי אין אור א"ס שורה אלא במי שבטל⁷² כוי והיינו סטרא דקדושה ולכן כל השפעת הקדושה היא ממנה ולזולתה דהיינו שאינו רוצה לעצמו

Бо Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) спочиває лише на тому, хто перебуває в стані самоусунення (бітуль), тощо; і це — сторона святості. Тому все дарування святості походить від неї й спрямоване до іншого, тобто людина не бажає [цього] для себе.

Світло Б-га спочиває лише на тому, хто перебуває в стані бітуль перед Ним. Святість за своєю природою дає іншим і нічого не шукає для себе.

משא"כ סטרא דקליפה הרי כל טיבו דעבדין⁷³ לגרמייהו⁷⁴ וכוי ולכן אי על דואג ואחיתופל⁷⁵ דלא מסקי שמעתתא אליבא דהלכתא

Натомість в оболонці (кліпі) все інакше, адже «все добро, яке вони чинять, вони чинять для себе», тощо. Тому про Доега й Ахітофела сказано, що вони не доходили у своїх міркуваннях до висновку згідно з галахою.

Кліпа, навпаки, усе робить заради себе. У Талмуді сказано, що Доег та Ахітофел, великі знавці Тори свого часу, так і не доходили у своїх міркуваннях до правильного висновку згідно з галахою.

אבל בדהע"ה [בדוד המלך עליו השלום] כתי' [כתיב] וה' עמו שהלכה כמותו⁷⁶ בכ"מ [בכל מקום]⁷⁷ והיינו לפי שהמשכת התורה היא דוקא במקום קדושה ואחר כוונת הלב של העוסק בתורה.

Але про царя Давида, мир йому, написано: «I Гавая був із ним» — галаха всюди йде за ним. Це тому, що притягнення Тори вниз відбувається саме в місці святості й залежить від наміру серця того, хто займається Торою.

Про царя Давида сказано: «Гавая був із ним», і Талмуд тлумачить це так: «галаха всюди йде за ним». Світло Тори притягується вниз до учня відповідно до його святості та внутрішнього наміру.

כי כפי מה שהוא באתעדל"ת [באתערותא דלתתא]. כך מעורר למעלה שיערה עליו רוח ממרום⁷⁸ באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] אם זכה ומדבק א"ע [את עצמו] באור א"ס הנמשך בתורה

Бо яким є його пробудження знизу, таким він пробуджує згори, щоб на нього було вилито дух із висоти — у пробудженні згори, — якщо він удостоїться й приліпиться до Ор Ейн Соф, яке притягується вниз у Торі,

Яким є пробудження людини знизу — її власні зусилля й намір, — таким є і пробудження згори: якщо вона приліплюється до Ор Ейн Соф у Торі, на неї виливається «дух із висоти».

וכמ"ש וכל בניך למודי⁷⁹ ה'. דהיינו שיהא לימוד הלכה זו מפני שהיא דבר ה' כו'.

як написано: «I всі твої діти будуть навчені Гаваєю»; тобто він вивчає цю галаху тому, що це слово Б-га, тощо.

Йдеться про слова: «I всі твої діти будуть навчені Гаваєю»: закон вивчають тому, що це слово Б-га.

אך הכח הזה להיות המשכת אור א"ס שבתורה בקדושה דוקא הוא מבחי' החותם שלמעלה

Але ця сила, завдяки якій притягнення вниз світла Ор Ейн Соф, що міститься в Торі, відбувається саме у святості, походить від рівня печатки згори,

Сила, що утримує світло Тори в межах святості, походить від «печатки» згори.

וכמ"ש חתום תורה בלימודי⁸⁰ שפי' בלימודי להיות למודי ה' דוקא וחותם זה הוא המפריד הקליפות שלא יינקו מעיקר הקדושה ח"ו [חס ושלום] כנ"ל.

як написано: «Запечатай Тору серед Моїх учнів»; слова «серед Моїх учнів» означають, що вони мають бути саме «навченими Гаваєю». І ця печатка відділяє кліпот, щоб вони, боронь Б-же, не черпали з самої суті святості, як пояснювалося вище.

Вірш «Запечатай Тору серед Моїх учнів» (лімудай) прочитується у зв'язку з висловом «навчені Гаваєю» (лімудей Гавая): це те саме слово. Тора запечатана для тих, хто вивчає її як учні самого Б-га. Ця печатка не дає кліпот черпати з осердя святості.

ולכן אנו חותמין בברוך שלא יהיה יניקה ואחיזה לקליפות ע"י לא זכה כי גם חותם זה באתעדל"ת
[באתערותא דלתתא] תליא מילתא.^{81,82}

Тому ми завершуємо благословення словами «Барух», щоб оболонки (кліпот) не мали живлення й опори через «не удостоївся»; адже й ця печать залежить від пробудження знизу (ітарута делетата).

Саме тому довге благословення закінчується словом «Барух»: це не дає кліпот отримати опору через навчання без заслуги. Однак і ця печать залежить від власного пробудження людини знизу.

РОЗДІЛ 8 • 124-30

Два серця й печатка в молитві

24 והנה מבקשי ה' יבינו כל⁸³ שכמו שהוא לענין תורה כך כיוצא בזה הוא לענין עבודת הלב באהוי"ר
[באהבה ויראה] כו'.

І ось: «Ti, хто шукає Ім'я Б-га (Гавая), зрозуміють усе»: як це стосується Тори, так само і служіння серця — любов і трепет (агава ве-йіра) тощо.

«Ti, хто шукає Ім'я Б-га (Гавая), зрозуміють усе» (Приповісті): те саме стосується молитви — «служіння серця» — з любов'ю і трепетом; і тут також є печать.

כי הנה ב'י⁸⁴ בחינות יש בלב דהיינו פנימיות הלב וחיצוניותו. בחי' פנימית הלב היא התלהטות
והתלהבות האהבה לה' בשמחה וטוב לבב מרוב כל⁸⁵

Адже в серці є два рівні: внутрішній вимір (пніміют) серця і його зовнішній вимір (хіцоніют). Внутрішній вимір серця — це палання й запал любові до Б-га, з радістю і веселістю серця, понад усе,

Серце має внутрішній і зовнішній виміри. Внутрішній вимір — це палка любов до Б-га, з радістю і веселістю серця «понад усе» — словами Тори про служіння Б-гові, які маамар тлумачить як радість, більшу за будь-яку іншу.

שהיא שמחת הנפש האלקית המשכלת ומתבוננת באור א"ס ב"ה מקור חוצבה ושרשה שהיתה כלולה
במאצילה ב"ה טרם ירדתה לעוה"ז.

яка є радістю Б-жественної душі (нефеш елокіс), що осягає розумом і споглядає Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, — джерело, з якого її було висічено, і її корінь, у якому вона була включена у свого Еманатора, благословенного Він, перш ніж зійти в цей світ.

Це радість Б-жественної душі, яка споглядає Нескінченне світло — джерело, з якого її було «висічено», де вона була включена перш ніж вона зійшла в цей світ.

25 וגם עתה כן הוא כל חפצה וכל ישעה להתענג על ה' הוא אור א"ס ב"ה ממש אהבה בתענוגים⁸⁶ בגילוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בחכמה שכנפש כח מ"ה [מה] כו'.

І тепер також так: усе її прагнення і все її спасіння — насолоджуватися Б-гом, тобто самим Нескінченним світлом (Ор Ейн Соф), благословенний Він, — любов'ю в насолодах, через розкриття Ор Ейн Соф у мудрості (Хохма), що в душі, у коах ма («силі чого») тощо.

Навіть тепер, перебуваючи в тілі, Б-жественна душа прагне лише насолоджуватися Самим Б-гом — «любов'ю в насолодах» — через розкриття Нескінченного світла в Хохмі душі; хасидизм тлумачить це як коах ма («сила чого»), тобто здатність до самозречення.

ואיזהו חכם הרואה את הנולד⁸⁷ מאין כו' שאין העולם מעלים ומסתיר על אור א"ס ב"ה שאינו בגדר עלמין כלל וכולא קמ"י [קמ"ה] כלא⁸⁸ וכאין ממש.⁸⁹

«Хто мудрий? Той, хто бачить народжене» — з нічого тощо; адже світ не приховує і не затуляє Ор Ейн Соф, благословенний Він, який зовсім не належить до категорії світів, а все перед Ним — наче ніщо і воістину ніщо.

«Хто мудрий? Той, хто бачить народжене» — це тлумачиться як бачити, що все народжується з нічого. Для такої людини світ не приховує Б-га, адже все перед Ним — ніщо.

26 ואי לזאת תהי' דביקות הנפש בשרשה באלק"י חיים בהתכללות ויחוד עצום כמו שהיתה כלולה ומיוחדת טרם ירידתה וע"ז נאמר יום ליום יביע⁹⁰ כמעייך הנובע ממקורו שמתאחד עמו

І тому душа буде тісно з'єднана зі своїм коренем у живому Б-зі — у величному взаємовключенні й єдності, як вона була включена й поєднана до свого спускання; про це сказано: «День днєві виливає», подібно до джерела, що струмує зі свого витoku й нерозривне з ним.

Унаслідок цього душа з'єднується зі своїм коренем у живому Б-зі так само, як була з'єднана до свого спускання. Це і є «День днєві виливає»: джерело, яке й далі єдине зі своїм витокom.

ומזה תהי' שמחת הנפש בה' עושה הוא אור א"ס ב"ה השורה ומתגלה בחכמה

І звідси постане радість душі в Б-зі, її Творці, — тобто в Нескінченному світлі (Ор Ейн Соф), благословенний Він, яке спочиває й відкривається в мудрості (Хохма).

Звідси походить радість душі у своєму Творці — Нескінченному світлі, відкритому в Хохмі.

ותהי [ותהיה] השמחה גדולה לאלהים בהתלהבות והתלהטות הנפש מחמת קרבת ה' הטוב לה⁹¹ ובשמחתה לא יתערב זר⁹² ח"ו [חס ושלום] כי אין כנמצא שמחה זו כמוה וכדוגמתה בזה לעו"ז [לעומת זה] כלל.

І радість буде великою для Б-га: душа спалахуватиме й палахкотитиме через близькість Б-га, що є для неї благом; «і в її радості не бере участі чужий», хай не станеться цього, бо [на стороні, що є] «одне навпроти одного» взагалі немає радості, подібної до неї чи схожої на неї.

Радість буде «великою для Б-га», душа палко палахкотитиме від близькості Б-га, яка є для неї благом. «У її радості не бере участі чужий»: на протилежному боці (зе леумат зе — «одне навпроти одного») немає радості, подібної до цієї, тож зло не має в ній частки.

שהיא מבחי' יחידה שבנפש שאינה מלוכשת כלל בלבושי הגוף והנפש הבהמית רק שתתמלא הנפש אורה ושמחה לה' לבדו.

Бо вона походить від рівня єхіда (найглибшої сутності душі), яка зовсім не вбирається в одязі тіла й тваринної душі; натомість душа сповнюється світлом і радістю заради одного лише Б-га.

Ця радість походить від єхіда — найглибшої сутності душі, яка не вбирається в тіло чи тваринну душу; тому душа сповнюється світлом і радістю лише для Б-га.

27 וזוהי מדת יום ואור כמ"ש יום ליום יביע. אבל חיצוניות הלב היא מדת לילה וחשך שיש בו העלם והסתר מלבושי הגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] שמנוגה שמלכישים את הנפש.

І це — якість дня і світла, як сказано: «День днєві виливає». Але зовнішній вимір серця — це якість ночі й темряви, у якій одяги тіла й тваринної душі (нефеш габагаміт), яка походить із Нога [саяної оболонки, сфери, де змішуються добро і зло], приховують і затуляють душу.

Внутрішня любов — це «день і світло», подібно до джерела, єдиного зі своїм витокком. Зовнішній вимір серця — це «ніч і темрява»: тут душа вбрана в тіло й тваринну душу, що походять від кліпат Нога (так званої «саяної оболонки», царини, де змішуються добро і зло), і ці одяги приховують Б-га.

וכמו שהמדות שבנפש אלקית אהוי"ר [אהבה ויראה] כו' כך הם בזה לעו"ז [לעומת זה] כי אהבה זו היא מבחי' יחודא תתאה שנראה העולם ליש כו'

І так само, як [є] емоційні атрибути (мідот) Б-жественної душі (нефеш елокіс) — любов і трепет (агава ве-йіра) тощо, так само вони [є й тут], «одне навпроти одного»; адже ця любов походить від рівня нижчого єднання (іхуда татаа), у якому світ постає як щось існуюче тощо,

Поряд із любов'ю і трепетом Б-жественної душі у зовнішньому серці є відповідні емоції. Ця зовнішня любов належить до «нижчого єднання» — погляду, за якого світ здається таким, що існує сам по собі, а Б-г відчувається як Той, Хто дає йому життя зсередини.

מחמת התלבשות אור א"ס בהשתלשלות וירידת המדרגות עד שנעשה עוה"ז הגשמי כו' ולכן צריך מלחמה ולאם מלאם יאמץ⁹³ ואלמלא הקבי"ה⁹⁴ כו'

через те, що Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) облеклося в ланцюг послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) і відбулося сходження щаблів, аж поки не постав цей матеріальний світ тощо. Тому потрібна боротьба: «один народ стане сильнішим за інший народ», і «якби не Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху)...»,

Це відбувається тому, що Нескінченне світло облечене в довгий ланцюг щаблів, які спускаються аж до матеріального світу. Тому ця любов вимагає боротьби між двома душами — «один народ стане сильнішим за інший»; як каже Талмуд, перемогти без допомоги Б-га було б неможливо.

שיש ככח נפשו לעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושי [מלבושיה / מלבושים] לפי שבאמת אינה דבר נפרד כו' רק היחוד הוא מבחי' יחוו"ת [יחודא תתאה] כו'

бо душа має силу пробудити любов так, що вона прагне скинути свої одяги, адже насправді вона не є чимось відокремленим тощо; лише єдність належить до рівня нижчого єднання тощо.

І все ж душа має силу пробудити любов настільки, що та прагне скинути свої одяги, адже насправді вона не є чимось відокремленим від Б-га; просто її єдність належить до «нижчого» виду.

(ועמ"ש ע"פ שיר השירים בענין ב' בחי' כלה משם יובן מ"ש כאן ועיין עוד מ"ש ע"פ צאנה וראנה⁹⁵ בענין שאו ידיכם כו') וע"ז התפלל דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] יחד לבכי.⁹⁶

(Див. також пояснення до «Шир га-Шірім» про два рівні «кала» [нареченої]; звідти стане зрозумілим сказане тут. І див. також подальше пояснення до «Цеена у-реена» про «Піднесіть руки» тощо.) І про це молився цар Давид, мир йому: «Об'єднай моє серце».

Алтер Ребе посилається на інші маамари в Лікутей Тора про «Шир га-Шірім». За єдність двох вимірів серця молився цар Давид: «Об'єднай моє серце».

כי אע"פ [אף על פי] שהם שני לבבות מדת יום ומדת לילה אינן נפרדים בעצמותן ח"ו [חס ושלום] רק מדת הלילה היא בחי' גילוי לעצמיות המדה

Бо хоча це два серця — якість дня і якість ночі, — у своїй сутності вони не є відокремленими, не дай Б-же; лише якість ночі є аспектом розкриття сутності атрибута,

Два «серця» — день і ніч — не є відокремленими у своїй сутності. «Ніч» — це спосіб, у який розкривається сутнісна любов «дня».

שהיא מדת יום כדי שתבא בבחי' גילוי בפוי"מ [בפועל ממש] מהעלם ומצפוני בינת הלב לידי גילוי הלב בפוי"מ [בפועל ממש] שיהא הלב כלי ומשכן להשראת אהבה זו.⁹⁷

який є якістю дня, щоб вона справді розкрилася: з прихованості й потаємних глибин розуміння серця — до фактичного розкриття в серці, аби серце стало посудиною й оселею для перебування в ньому цієї любові.

«Ніч» виводить цю любов із прихованих глибин розуміння серця до справжнього, відчутного емоційного переживання, щоб тілесне серце стало посудиною й оселею для неї.

28 וכן אהבה עליונה הבאה מלמעלה מן השתלשלות בחי' אהבה בתענוגים⁹⁸ מבחי' יחודא עילאה תהיה בגילוי הנפש באהבת הלב המלובשת בגוף ונפש הבהמית

Так само вища любов, що приходить згори, понад ланцюгом послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), — аспект любові в насолодах, що походить з рівня вищого єднання (іхуда ілаа), — має розкритися в душі як любов серця, зодягнена в тіло й тваринну душу (нефеш габагаміт),

Так само найвища любов — «любов у насолодах», що приходить понад ланцюгом світів і від «вищого єднання» (де світ ніщо перед Б-гом), — має розкритися в любові серця, зодягненій у тіло й тваринну душу.

שהיא האהבה מיחודא תתאה ואין גילוי המדה דבר נפרד מעצמיות המדה רק והתקין לו ממנו⁹⁹ כו'.

яка є любов'ю нижчого єднання (іхуда татаа); і розкриття атрибута не є чимось окремим від сутності цього атрибута, а є радше «і приготував йому з нього самого» тощо.

Ця любов серця є любов'ю «нижчого єднання». Розкриті почуття не відокремлені від своєї сутності; як сказано у благословенні на весіллі, воно створене «з нього самого».

אלא שא"א שתבא בחי' אהבה עליונה לידי גלוי רק ע"י מדת לילה וחשך

Однак вища любов не може розкритися інакше, як лише через властивість ночі й темряви.

Але вища любов може розкритися лише через «ніч і темряву».

שהוא צמצום האור והתלבשותו בירידתו מדרגה אחר מדרגה עד שקנה שם לעצמו מדת לילה ויחוי' [ויחודא תתאה] ונראה כאלו הוא דבר נפרד לכן התפלל יחד לבכי¹⁰⁰ כו'.

Це — скорочення (цимцум) світла та його зодягання під час спуску, щабель за щаблем, аж поки воно набуло собі назви «властивість ночі» та «нижче єднання» і почало здаватися чимось окремим. Тому він молився: «З'єднай моє серце» тощо.

«Ніч» — це скорочення світла під час його поступового спуску, аж поки воно отримало назву «ніч» і «нижче єднання» та стало здаватися відокремленим. Тому Давид молився: «З'єднай моє серце».

29 והנה בגילוי המדות מאחר שנרא' כאלו הוא נפרד ויש שם התלכשות הגוף ונפש הבהמית שמנוגה המעלימים ומסתירים כו' לכך יש אחיזה לקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] להתאחזו ולינק מעיקר הקדושה ח"ו [הס ושלום]

Коли атрибути розкриваються, здається, ніби вони відокремлені; до того ж вони облачені в тіло й тваринну душу (нефеш габагаміт) з нога (сяйва), що приховують та заслоняють тощо. Тому оболонки (кліпот) та інша сторона (сітра ахра) мають можливість ухопитися за святість і живитися із самої її суті, не дай Б-же.

Розкриті емоції здаються відокремленими й облачені в тіло та тваринну душу, які приховують Б-га; тому кліпи можуть ухопитися за них і живитися з самої суті святості.

ולזאת צ"ל המשכת החותם דהיינו להיות המשכה וברכה עליונה להפריד הקליפות ושלל תהיינה גילוי המדות כי אם ליחודו ג"כ וכמ"ש יחד לבב.¹⁰¹

Тому необхідно низвести печать, тобто щоб згори зійшли благословення й вплив, які відокремлять кліпот, і щоб розкриття атрибутів також було лише заради Його єдності, як написано: «З'єднай моє серце».

Отже, і тут потрібна «печатка»: благословення, притягнуте згори, яке не допускає кліпот, аби навіть розкриті емоції служили лише єдності Б-га: «З'єднай моє серце».

30 וחז"ם אותיות תח"ם כלומר עד פה תבא ולא תוסיף¹⁰² שלא תהיה תוספת חיות יותר משיעור המוגבל כו'

А хосам (печатка) складається з тих самих літер, що й техум (межа); тобто: «Досі дійдеш, але не далі», — аби життєва сила не додавалася понад обмежену міру тощо,

Слово «хосам» («печатка») має ті самі літери, що й «техум» («межа»). Печатка встановлює межу, подібно до слів «досі дійдеш, але не далі»: життєва сила не може додаватися понад обмежену міру.

דהיינו שלא יוסיף האדם תת כחו וכל יגיעתו לנפשו הבהמית רק כמ"ש יגיע כפיך¹⁰³ כו' וכמ"ש במ"א. тобто щоб людина не віддавала тваринній душі (нефеш габагаміт) понад міру свої сили й усю свою працю, а лише так, як сказано: «Праця твоїх рук» тощо, і як пояснюється в іншому місці.

На практиці людина не повинна віддавати тваринній душі більше сил і зусиль, ніж потрібно: «праця твоїх рук» — лише рук, а не всього серця й розуму.

בזה מעורר למעלה באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] שלא יומשך להם אלא מותר שפע שערות וצפרנים כו' וכמאן דשדי בתר כתפוי¹⁰⁴ כו'

І цим вона пробуджує згори, через пробудження знизу (ітарута делетата), щоб до них спускалися лише надлишки потоку — волосся й нігті тощо, і «наче той, хто кидає [це] собі за плече» тощо,

Обмежуючи себе внизу, людина зумовлює обмеження згори: оболонки (кліпот) отримують лише «надлишок», як волосся й нігті, — «наче хтось кидає щось через плече».

שאינו נותן מרצונו הטוב דרך אהבה וחיבה רק כמ"ש ואת עשו שנאתי¹⁰⁵ וכ"ז [וכל זה] באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תליא מלתא. והכח לאתעדל"ת [לאתערותא דלתתא] זו שיהא תלוי בזה אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] הוא מבחי' חותם הנ"ל:

той, хто не дає з власної волі, з любов'ю та прихильністю, а лише так, як сказано: «А Ейсава Я зненавидів». І все це залежить від пробудження знизу. А сила для такого пробудження знизу — щоб пробудження згори залежало від нього, — походить від рівня печатки, про яку йшлося вище.

Це дається неохоче, без любові, як дають ворогові (саме такий образ використовує Танія): «А Ейсава Я зненавидів». Усе це залежить від пробудження людини знизу, а сила цього пробудження викликати відгук згори походить від «печатки».

В АВОДІ

Вивчай Тору як слово Б-га, а не задля власної значущості: те саме навчання стає еліксиром життя або смерті залежно від наміру. У молитві низводь внутрішню любов Б-жественної душі (нефеш елокіс) до відчутних емоцій серця («З'єднай моє серце») і встановлюй межу тому, що даєш тваринній душі (нефеш габагаміт), забезпечуючи матеріальні потреби лише «працею рук твоїх», щоб сили зла отримували тільки залишки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому за часів Першого Храму благословення були непотрібні, і що, згідно з маамаром, робить слово «Барух»?
2. Як образ зерна й зародка пояснює різницю між прихованим і виявленим світами, і звідки беруться «відходи»?
3. Навіщо довгому благословенню потрібна «печатка» і чим вона подібна до печатки на листі?
4. У якому сенсі Письмова й Усна Тора подібні до Адама та Хави, і що вислів «від Самого Себе» навчає про виявлений світ?
5. Як ідеї печатки й межі (хосам/техум) стосуються вивчення Тори та любові до Б-га в молитві?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 להבין ענין הברכות

Примітка спершу посилається на власні примітки Ребе до джерел цього маамара.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות נדפס באוה"ת בראשית כרך ג תקנא, א [מלקו"ת לג"פ] תקעג, א. באוה"ת סידור (תפלה) ע' רה נדפס ד"ה להבין שורש ענין הברכות דיוצר האדם (בכותרת מהר"י ריבלין "ביאור לד"ה להבין ענין הברכות שנדפס בת"א"). ראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח בסה"מ תרל"ח ע' פז ואילך. והנחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שם ע' שפה ואילך. לכללות מאמר זה ראה ד"ה להבין ענין ברכת חתנים בסידור קלב, ג. ובמאמרי אדה"א דרושי חנוכה כרך א ע' קסח שמוסד על מאמר זה בשינוי הסדר. וראה שם במ"מ שמאמר זה הוא משנת תקס"ד.

2 בזמן בית ראשון לא היו מברכים

Обговорення того, чому за часів Першого Храму не було благословень, на яке примітка посилається разом із гемшехем Ребе Махараша.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת בראשית כרך ג תקנא, ב, ובד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק ד ואילך שעיקר הברכה הוא להמשיך מבחי' סוכ"ע המאיר בבינה בשם ה' דממכ"ע המאיר במל', והרי בבית ראשון ה' מאיר מעצמו בחי' אור הבינה. אלא בבית שני שהוא בחי' מל' אשר אין בה אור הבינה. א דוקא תקנו הברכות לברך את השם. ובד"ה חייב הנ"ל ע' ח מוסיף "ומי"ש רבינו אדמו"ר נ"ע נמשך אחר דעת המקובלים שביט ראשון הוא בחי' בינה ולכן לא היו צריכים לברך. ואפ"ל לפי פ' רבינו אדמו"ר נ"ע שמה שדוד תיקן מאה זהו לפי שראה ברוה"ק שבכ"ש לא יאיר אור הבינה לכן תיקן מאה ברכות ודוחק" ע"ש.

3 מאמינים בני מאמינים

Б-г kaže Моше, що Ізраїль — «віруючі, сини віруючих»; це джерело уявлення про те, що віра від народження притаманна кожному євреєві.

Shabbat 97a:4-5 ה"ד-ה"א

אמר ר' יושב קלויש: החושד בכשרים — לוקה בגופו, דכתיב: "והן לא יאמינו לי וגו'", וגל'א קמ' קודשא בריך הוא דמתיקני ישראל. אמר לו: הן מאמינים בנבי מאמינים, ואתה אין סופך להאמין. הן מאמינים, דכתיב: "והאמן העם". בנבי מאמינים — "והאמן בי". אתה אין סופך להאמין, שנאמר: "עז לא האמנתם בי וגו'". ממאי דלקה, דכתיב: "ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת צו, א. שמו"ר פ' בשלח פכ"ג, ועוד. ראה אוה"ת פ' ראה ע' תשכח. לקמן קיא, א. ראה סה"מ תרל"ח ע' צא.

4 כי האמונה היא למעלה מן ההשגה והשכל

Примітки Цемах Цедека до Танія розглядають віру як таку, що перевищує осягнення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

5 דמזליה חזי

ראה קיצורים והערות לתניא ע' קא. ובתניא ליקוט פירושם ומ"מ — חיסריק לפרק יח.

У Талмуді сказано, що навіть коли людина не бачить, «її мазаль бачить»; корінь душі вгорі сприймає те, чого не бачить людина внизу.

מגילה ג א:י"ג-י"ד Megillah 3a:13-14

וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מְזַלְיָהּ חזו. אמר רבינא: שְׁמַע מִינֵה: האי מאן דמִיבְעִית, אף על גב דאינהו לא חזו, מְזַלְיָהּ חזו. מאי תְּשַׁנְתִּיה? לִיקְרִי קְרִיאַת שְׁמַע. ואי קאִים בְּמָקוֹם הַטְּנוּפֹת — לִינְשׁוֹף מְדוּכָתִיה אַרְבַּע גְּרָמִיד. ואי לא — לִימָא חֲזִי: "עֵצָא דְּבִי טַבְּחִי שְׁמִינָא מִינָאִי".

But if they did not see, why were they frightened? Although they themselves did not see, their star saw. Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מגילה ג, א.

6 לית מחשבה תפיסא ביה

Молитва Еліягу («Патах Еліягу»): «жодна думка не може осягнути Тебе зовсім»; Б-г перебуває поза межами інтелекту, тому Його осягають вірою.

תקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"א Tikkunei Zohar 17a:10-12

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירין. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאט (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

7 והוא רם ונשא

Б-г промовляє через Ішаагу: «Так говорить Високий і Возвишений, Який перебуває у вічності», — Він перебуває на висотах, а також із покірними. У маамарі ці слова витлумачуються як указівка на те, що Б-г піднесений навіть над коренем душі — її мазалем.

ישעיהו נ"ז ט"ו Isaiah 57:15

כי כה אִמר רם וְנֶשֶׂא רם וְנֶשֶׂא שְׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוּ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכֵּן וְאֶת־דָּכָא וְשִׁפְלִי-רוּחַ לְהִתְיוֹת רוּחַ שְׁפִלִים וְלְהִתְיוֹת לֵב גְּדָכָאִים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To re-

vive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 רם ונשא למעלה ממזליהו

Цитуючи цей уривок, Ребе Рашаб додає: «а в іншому місці [пояснюється], що сила віри полягає в тому, що їхній мазаль бачить».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בסה"מ תער"ב ח"ג ע' א'ת מוסיף: ובמ"א דתוקף האמונה היא משום דמזליהו חזי.

АБЗАЦ 2

9 להיות אצלם גילוי אמונה זו כאילו רואה

Як зазначено в примітці, Мітелер Ребе пояснює це докладніше: за часів Першого Храму Ізраїль був на найвищому рівні завдяки кореню Б-жественного світла, отриманого на Синаї, тож благословення на міцвот були непотрібні, адже сама міцва притягувала розкриття Ор Ейн Соф у їхні душі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

במאמרי אדה"א דרושי חתונה ח"א ע' קפא מפרט "ובזמן בית המקדש ראשון היו כנס"י במעלה עליונה מצד שרש האור אלקי שקבלו במ"ת דוקא לא היו צריכים לברכת המצות כי ע"י המצוה עצמה נמשך גילוי א"ס כנפשם".

АБЗАЦ 3

10 להיות הוי"ה אלקינו

Обговорення слів «Гавая — наш Б-г», на яке посилається примітка.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע' באוה"ת פ' עקב ע' תקעד.

11 ומשם יפרד

Тора описує ріку, що витікала з Едена, щоб зрошувати сад: «і звідти вона розділилася й утворила чотири голови». Маамар тлумачить цей поділ як ангелів, які належать до зовнішнього виміру світів і перебувають у чотирьох своїх таборах.

בראשית ב':10-11

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ב', י.

12 הם ארבע מחנות השכינה

Зогар (I, 26b), на який посилається примітка Kehot щодо чотирьох таборів Б-жественної присутності (Шехіні).

זוהר א"ת כו, 26b

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זו"א כו, ב.

...להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו

זושי"א רו"ל

13

Маамар про благословення, де обговорюється вислів мудреців про польоти ангелів.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת בראשית כרך ג תקנו, א ד"ה חייב אדם לברך פרק יא שם.

14

«Michael — за один [переліт], Гавріель — за два, Еліягу — за чотири»; міри, наведені в Талмуді для ангелів, які перетинають світ.

ברכות ד' ב:כ"264: Berakhot

תנא: מיכאל — באחת, גבריאל — בשנים, אליהו — בארבע, ומלאך המות — בשמנה. ובשעת המגפה, באחת.

It has been taught : Michael flew in one flight, Gabriel in two, Elijah in four, and the Angel of Death in eight; but in the time of plague [the Angel of Death flies] in one.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

15

אינן תופסין מקום כלל נגדם

Як сказано в примітці, Мітелер Ребе доводить це тим, що уві сні душі цадіків [праведників] підносяться до земного Ган Едену, який лежить далеко, на екваторі, і це займає навіть не мить, адже після пробудження дух одразу повертається.

ПРИМІТКА КЕНОТ

במאמרי אדה"א דרושי חתונה כרך א ע' קפב מביא ר"י לזה "מעליות הנשמות דצדיקים בשינתם בג"ע הארץ שהוא בקו השוב מהלך רב ואין כאן שה"י גם כמעט רגע שהרי מיד כשניעור תשוב רוחו אליו ג"כ בלא שה"י כלל וכלל".

16

ואליהו . . עם גופו שהיה תחלה גשמי ונהפך כו'

У примітці цю кабалістичну працю наведено як джерело твердження, що тіло Еліягу перетворилося з матеріального.

ПРИМІТКА КЕНОТ

פרדס שער היכלות. וראה בספר הלוקטים ממאמרי הצ"צ ערך אליהו.

17

שארין מלך בלא עם

Там Альтер Ребе пояснює, що Im'ya Б-га (Елокім) є щитом для Імені Гавая, приховуючи його світло, щоб могли існувати окремі створіння; «Елокім» означає владарювання, адже «немає царя без народу», і це — Шехіна, що перебуває всередині творіння.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל ה, א.

АБЗАЦ 4

18

אשר מלשון דהא

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה שפתי חכמים בהעלותך יא, יב.

19

אשר מלשון דהא

«Сифтей Хахамім» зазначає, що слово може вживатися у значенні «דהа» («бо», «оскільки»); примітка «Кегот»

посилається на це, пояснюючи слово «ашер» як таке, що виражає причину.

שפתי חכמים, במדבר י"א:כ"ב: Siftei Chakhamim, Numbers 11:12: שאתה אומר אלי. ובא עתיד במקום בינוני. אבל לא עתיד כמשמעו דאם כמשמעו מאין ידע זה. ומלת כי משמש הכא לשון דהא שהוא לי אשר: שיהיו סוקלים. ר"ל שתהיו סובלים מהם: לשאתם בחקי. דקשה לרש"י דקרא הכי משמע כאשר ישא האומן את הילונק על האדמה, וכי אומן נושא את הילונק על האדמה אשר נשבע, ומתוך דעל האדמה וגוי קאי אשאהו בחיך:

That You say to me. The future tense is used in place of the present tense. But its meaning is not in the future tense as is implied, because if so, how did he know this. The word כי here is used in the sense of דהא ("that" in Aramaic) which has the sense of אשר (that). That they stone you. Meaning that you will suffer through them. To carry them in my lap. Rashi is answering the question: The verse implies "as a nurse carries an infant to the ...

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY) • Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY)

20 וצונו מלשון צוותא והתקשרות

Там мандри Ізраїлю пустелею порівнюються з благословенням над міцвот: як кожна мандрівка мала вихід у дорогу й стоянку табором, так і кожна міцва включає піднесення та притягування Нескінченного світла, що й здійснює благословення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת מסעי צב, ג.

21 יש לנו כח להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בברכה זו

Як зазначено в примітці, Ребе Махараш додає, що це притягування відбувається зі схованого світу у відкритий, аби притягнути розкриття віри — «немовби людина справді бачить».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בד"ה חייב אדם לברך תרל"ח סעיף ב מוסיף כ"ק מהר"ש: והמשכה זו היא מעלמא דאתכסיי בבחי' עלמא דאתגלייא שיהי נמשך גילוי האמונה זו להיות ברוך ונמשך גילוי אוא"ס ב"ה כאילו רואה ממש כו'.

АБЗАЦ 5

22 והנה אמרו בירושלמי

Ребе Магараш розглядає це правило Єрусалимського Талмуду про короткі й довгі благословення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק יח. בלקו"ת תזריע כב, ד. ראה יט, ב — מציין לכאן.

...להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו

23 מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם בברוך ומטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך

Правило Єрусалимського Талмуду щодо коротких і довгих формул благословення (у тексті наведено посилання: розд. 1, halachah 8; це місце в Sefaria).

תלמוד ירושלמי ברכות א:ה'1:5 Jerusalem Talmud Berakhot

24 מהו לשון חותם

У маамарим про весілля в Сідурі також пояснюється термін «печатка» (хотем).

ПРИМІТКА КЕНОТ

עי בסידור בדרושים לחתונה בד"ה להבין שרש הדברים. בענין מטבע קצר — ראה באוה"ת נ"ך שופטים עי יד שמציין לכאן.

25 Річка, що витікала з Едена і «звідти розділилася й стала чотирма головами»; тут мається на увазі відкритий світ, де єдиний потік розділяється на чотири табори Б-жественної присутності (Шехіні) в нижніх світах.

בראשית ב'10:2 Genesis

וַנָּהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הָגֶן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 שו"ה והפסולת כו' ולא מעיקר . . באמת אינה

У рукописі коротший варіант: «тощо, адже насправді це не є», без слів про те, що вони не живляться сутністю святості.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 414: כו' כי באמת אינה.

27 לוכן שממנו עצמות

Батько дає «біле», з якого утворюються кістки, сухожилля й нігті; цей образ використано для позначення прихованого світу, що містить усе в потенції.

נדה ל"א א:ט"9 Niddah 31a

תנו רבנן: שְׁלֹשָׁה שוֹתֵפִין יֵשׁ בָּאָדָם — הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵבִיר, וְאִמּוֹ. אֵבִיר מְזַרֵּעַ הַלּוֹכֵן, שֶׁמִּמֶּנּוּ עֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְצַפְרֵינִים, וּמוֹחַ שֶׁבְּרָאשׁוֹ, וְלֹכֵן שֶׁבְּעֵין. אִמּוֹ מְזַרֵּעַ אוֹדָם, שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹר, וּבָשָׂר, וְשַׁעֲרוֹת, וְשַׁחֲרוֹר שֶׁבְּעֵין. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בוֹ רוּחַ, וְנִשְׁמָה, וְקִלְסֵת פָּנִים, וְרֵאשִׁית הָעֵין, וְשִׁמְיעַת הָאָזְנוֹ, וְדְבוּר פֶּה, וְהַלּוֹךְ רַגְלִים, וּבִינָה, וְהַשְׁכָּל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

נדה ל"א, א.

28 Моше kaže Ізраїлю, що їм показали чудеса Виходу з Єгипту та Сінаю, «щоб ви пізнали, що Ім'я Б-га (Гавая) — це Ім'я Б-га (Елокім); немає нікого іншого, крім Нього» (ті самі слова повторюються у вірші 39). Маамар

наводить це, щоб показати, що відкритий світ, яким керує Im'я Б-га (Елокім), є єдиним із Гаваєю.

דברים 4: Deuteronomy

АБЗАЦ 6

29 אזי דוחה ממנו מותרות שערות וצפרניים

Цемах Цедек наводить там це пояснення про волосся й нігті як надлишки.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא בביאורו להצ"צ כך ב ע' תתקח.

30 והנה כמו במשל הולד . . שזהו סימן גידול הולד

Цемах Цедек наводить там цю аналогію з плодом.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת ויקרא כך א ע' קבו.

31 אарон בלאגא, שוב מיריאם не була «як мертвонароджений, що виходить із лона своєї матері», наполовину з'їдений; слова маамара про новонародженого перегукуються з цим віршем.

Numbers 12:12 במדבר י"ב:י"ב

אֶל־נָא תְהִי כַמֵּת אֲשֶׁר בָּצָאתוֹ מִרְחֶם אִמּוֹ וְיֹאכֶל חֲצִי בִשָּׁרוֹ:

Let her not, I pray, be as one dead, of whom the flesh is half consumed when he cometh out of his mother's womb.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 ושם חביון עזו

У своїй молитві пророк Хавакук описує сяйво Б-га — промені, що виходять із Його руки, — «і там сховок Його сили». Маамар застосовує ці слова до прихованого світу, де все приховане й об'єднане.

Habakkuk 3:4 חבקוק ג':ד

וְהִנֵּה כְאֹר תִּהְיֶה קִרְנֵיָּה מִיָּדוֹ לֹא וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עָזָה:

And a brightness appeareth as the light; rays hath He at His side; and there is the hiding of His power.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

חבקוק ג, ד.

33 ואין שטן ופי"ר

Шломо каже Хірамові, що Б-г дав йому спокій з усіх боків: «немає противника й лихого випадку». Маамар застосовує це до прихованого світу, де зло не має влади.

I Kings 5:18 מלכים ה':י"ח

וְעַתָּה הִנֵּנִי ה' אֱלֹקֵי לִי מִסְכִּיב אֵין שָׁטָן וְאֵין פִּגְעַת רָע:

But now the L-RD my G-d hath given me rest on every side; there is neither adversary, nor evil occurrence.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 7

34 והנה מטבע קצר רומז לעלמא דאתכסיא

Згідно з приміткою, Op ra-Tora пояснює там коротку формулу інакше.

ПРИМІТКА КЕНОТ

...להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו

ע' באוה"ת דרושים לר"ה ע' א'ש שמפרש בענין אחר ע"ש. ובד"ה בראשית ברא תרע"ח ע' נ. בביאורו להצ"צ כך ב ע' תשסו מעתיק מתי "והנה מטבע קצר . . בהתחלקות רבות ועצומות" ומפרש שזהו כלל ופרט.

АБЗАЦ 8

35 כל תמוט עולם ועד

Псалмоспівець прославляє Б-га, Який «утвердив землю на її основах, щоб вона не захиталася повіки-віків». Маамар застосовує ці слова до прихованого світу: те, що проводиться туди, залишається непорушним, бо зло не має там влади.

Psalms 104:5 תהילים ק"ד:ה

קִסְד־אָרֶץ עַל־מְכוּנֶיהָ בְּלִית־מוֹט עוֹלָם וָעֶד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 9

36 שמשם יפרד

Ріка, що «звідти розділялася»; явлений світ окремих проявів, де може закріпитися зло.

Genesis 2:10 בראשית ב':י

וְנָהָר יֵצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 10

37 ואת עשו שנאתי

У вірші далі сказано: «А Ейсава Я зненавидів»: те, що уособлює Ейсав, — оболонка (кліпа) — залишається поза світлом.

Malachi 1:3 מלאכי א':ג

וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנְאתִי וְאֵשִׁים אֶת־הָרִי שְׁמָמָה וְאֶת־נִחְלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְבָּר:

But Esau I hated, And made his mountains a desolation, And gave his heritage to the jackals of the wilderness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38

Пісня сходження запевняє подорожнього: «Im'я Б-га (Гавая) — твій охоронець, Гавая — твоя тінь праворуч від тебе». Маамар наводить ці слова, говорячи про світло, що охоплює всі світи й охороняє згори, як і печатка.

Psalms 121 תהילים קכ"א

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר עֲיָנִי אֶל־הָהָרִים מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי: עֲזָרִי מֵעַם ה' עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֶל־יָתֵן לְמוֹט רִגְלִי אֶל־יִנּוּם שְׁמֶרָה: הִנֵּה לֹא־יִנּוּם וְלֹא יִשָּׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה' שְׁמֶרָה ה' צִלָּה עַל־יָד יְמִינָה: יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכָּה וְלַיְלָה בְּלִילָה: ה' שְׁמֶרָה מִכָּל־רָע יִשְׁמַר אֶת־נַפְשִׁךָ: ה' יִשְׁמַר־צִאתְךָ וּבּוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

A Song of Ascents. I will lift up mine eyes unto the mountains: From whence shall my help come? My help cometh

from the L-RD, Who made heaven and earth. He will not suffer thy foot to be moved; He that keepeth thee will not slumber. Behold, He that keepeth Israel Doth neither slumber nor sleep. The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy right hand. The sun shall not smite thee by day, Nor the moon by night. The L-RD shall keep thee from all ...

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 39** Сини Кораха оспівують те, що Б-г «обирає для нас нашу спадщину — гордість Яакова, якого Він полюбив»; це любов Б-га, що виявляється у виборі, як у завершальній формулі благословення: «Який обирає Свій народ Ізраїль з любов'ю».

Psalms 47:5 תהילים מ"ז

יְבָרַךְ לָנוּ אֶת־נַחֲלָתָנוּ אֶת־גִּאֲוֹ יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אָהֵב סֵלָה׃

He chooseth our inheritance for us, the pride of Jacob whom He loveth. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 40** Б-г говорить Моше про Йом-Кіпур: «Цього дня Він спокутує вас, щоб очистити вас; від усіх ваших гріхів перед Гаваєю очиститесь». Очевидно, «перед Гаваєю» означає в присутності Б-га; маамар тлумачить це як «вище за Гаваю» — очищення на рівні, вищому за Ім'я, якого досягають під час Нейли.

Leviticus 16 ויקרא ט"ז

- 41** Б-г говорить Ізраїлю через Малахі: «Я полюбив вас... Хіба Ейсав не брат Яакова? Та Яакова Я полюбив». Початок спрямовує світло до святості — до Яакова.

Malachi 1:2 מלאכי א' ב' 2

אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאַמְרַתֶּם בְּמֶה אֶהְבֵּתִנִּי הֲלוֹא־אֵךְ עָשָׂו לִיעֲקֹב נָא־הוּא וְאֶהֱבֵ אֶת־יַעֲקֹב׃

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 11

- 42** ב' ברכות ראשונות של נשואין שהם יוצר האדם ואשר יצר את האדם

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה רש"י כתובות

- 43** У Талмуді наведено текст благословень на весіллі, зокрема «Йоцер га-адам» і «Ашер яцар», і обговорюється, чи було формування людини одним чи двома.

Ketubot 8a:3-4 ת"א:ג-ד:א כתובות

וְיִאָשֹׁר יִצֹר אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, בְּצִלְם דְּמוּת תְּבִנְתּוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בְּנִיזָא עָדִי עַד. בְּרוּךְ אַתָּה ה', יוֹצֵר הָאָדָם. "שׁוֹשׁ תִּשִּׁי וְתִגַּל הֶעֱקָרָה, בְּקִבּוּץ בְּנִיָּה לְתוֹכָהּ בְּשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

44 והשניה פותחת בברוך וחותמת בברוך

Лікутей Тора посилається на цей маамар («Lehavin inyan haberachos»): останнє благословення, що відповідає Хаві, яка пов'язана з Малхут, завершується словом «Благословенний», бо Малхут спускається у світі, де є оболонки (кліпот); перше ж, що відповідає Адаму, який є Зеїр Анпіном, не потребує заключної формули.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בלק"ת ראה לא, א מציין לכאן: גבי ברכה אחרונה שכנגד חוה שהיא המלי חותם בברוך מה"ט, משא"כ בברכה ראשונה שכנגד אדם שהוא ז"א א"צ להתום.

45 שב' יצירות הללו כנגד שתי יצירות שהי' באדה"ר

Раші пояснює, що благословення «Йоцер га-адам» було встановлено на честь першого формування Адама, і обговорює думку, що формувань було два; примітка Kehot посилається тут на Раші.

Rashi on Ketubot 8a רש"י על כתובות ח' א' כתובות

46 תחלה נברא האדם לבדו בדו פרצופין ואח"כ נסר הקב"ה את חוה

Рабі Ермія бен Елазар: Б-г створив Адама з двома обличчями (ду парцуфін); згодом Хава була відокремлена від нього.

Berakhot 61a:14 ד"א:א ברכות

בשלמא למאן דאמר פרצוף, היינו דקתיב "זכר ונקבה בראם", אלא למאן דאמר זנב, מאי "זכר ונקבה בראם"? כדרבי אבהו, דרבי אבהו רמי: קתיב: "זכר ונקבה בראם", וכתיב "כי בצלם אלקים עשה את האדם"! הא כיצד? — בתחלה עלה במחשבה לבראת שנים, ולבסוף לא נברא אלא אחד.

It is quite right according to him who says that it was a face ; that is what is written, "Male and female created He them" (Gen. 5:2). But according to him who said it was a tail, what means "Male and female created He them"? It is [to be explained] according to R. Abbahu who asked : It is written "Male and female created He them," and it is written, "For in the image of G-d made He man" (ibid. ix. 6). How is this? At first He planned ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

47 ר"ע הי' דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות

Б-г каже Моше, що рабі Аківа витлумачить нагромодження за нагромодженням законів щодо кожного вінця літер; Письмова Тора містить Усну Тору в прихованій формі.

Menachot 29b:3-4 כ"ט ב'ג:ד' מנחות

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידיך אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתישבה דעתו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), "When I come to my garden, my sister bride." R. Samuel bar ...

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989
translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and
supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

АБЗАЦ 21

64

זכה נעשה לו סם חיים

«Якщо він удостоїться, [Тора] стане для нього елікси-
ром життя; якщо ж ні — еліксиром смерті»; дія вивчен-
ня Тори залежить від того, хто її вивчає.

Yoma 72b:14ד"יב: יומא ע"ב

אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁחָה",
זָכָה — נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זָכָה — נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם מִיתָה. וְהֵינּוּ
דְאָמַר רַבָּא: דְּאֹמֵן לָהּ — סִמָּא דְחַיָּיא, דְּלֹא אֹמֵן לָהּ — סִמָּא דְמוֹתָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יומא עב, ב. בלקוית שה"ש יב, ג ואוה"ת נ"ך כרך א ע' קעט מציינים לכאן.
ראה באוה"ת נ"ך כרך א ע' קעט "דסם גי' מאה ולהיות סם חיים זהו ע"י מאה
פעמים ואחד שיהי' כוונתו לבחי' אחד" ע"ש. וראה באוה"ת פ' חקת לד"ה
קח את המטה ע' תתכח מעתיק קטע מכאן ומבאר הקושיא ותוכן התירוץ
ע"ש.

65

בל יראה גאות ה'

Ешаягу говорить про нечестивца, що навіть коли йому
виявляють милість, він не вчиться праведності «i не
бачить величі Імені Б-га (Гавая)». Маамар застосовує
це до того, чие навчання опускається донизу під впли-
вом матеріального предмета його вивчення.

Isaiah 26:10י"י: ישיעיהו כ"ו

יְחֹן רָשָׁע בְּלִי' לִמַּד צָדֵק בְּאֶרֶץ נִכְחֹת יַעֲזֹל וּבְלִי' יִרְאֶה גְאוּת ה'

Let favour be shown to the wicked, yet will he not learn
righteousness; In the land of uprightness will he deal wrong-
fully, And will not behold the majesty of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66

דבר ה' זו הלכה

Талмуд тлумачить «слово Гаваї» (Амос 8:12, «вони біга-
тимуть туди й сюди, щоб шукати слово Гаваї, та не
знайдуть його») як галаху; практичний закон сам е
словом, мудрістю і волею Б-га.

Shabbat 138b:11-12י"ב-י"א: שבת קל"ח ב

"דָּבָר ה' — זֶה הַלָּכָה, "דָּבָר ה' — זֶה הַקֵּץ, "דָּבָר ה' — זֶה נְבוּאָה. וּמֵאִי
יִשְׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה'?" אָמְרוּ: עֲתִידָהּ אִשָּׁה שְׁתַּטּוּל כֶּכֶר שֶׁל
תְּרוּמָה וְתַחֲזוֹר בְּכֶתִי כְּנִסְיוֹת וּבְכֶתִי מִדְּרָשׁוֹת לִידַע אִם טְמֵאָה הִיא וְאִם
טְהוֹרָה הִיא, וְאִין מְבִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת קלח, ב.

АБЗАЦ 22

67

מעיקר הקדושה

Обговорення того, як кліпот живляться від самої су-
тності святості, — саме про це йдеться в примітці.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת פ' מטות ע' א"ש.

68

וזאת התורה אשר שם משה

Вірш, яким починається повторне викладення Моше
закону: «I ось Тора, яку Моше поклав перед синами
Ізраїлю». У Талмуді, в трактаті «Йома», сказано, що
Тора стає еліксиром життя або смерті.

Deuteronomy 4:44ד'מ"ד: דברים

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׁם מִשְׁחָה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And this is the law which Moses set before the children of
Israel;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69

Талмуд тлумачить слова: «I ось Тора, яку Моше
поклав»: якщо людина удостоюється, вона стає для неї
еліксиром життя; якщо ні — еліксиром смерті.

Yoma 72b:14ד"יב: יומא ע"ב

אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁחָה",
זָכָה — נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זָכָה — נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם מִיתָה. וְהֵינּוּ
דְאָמַר רַבָּא: דְּאֹמֵן לָהּ — סִמָּא דְחַיָּיא, דְּלֹא אֹמֵן לָהּ — סִמָּא דְמוֹתָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

70

בפ' בהר דף ק"י ע"ב

Там Tzemach Tzedek цитує цей уривок із Zorap.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ומובא ביהל אור ע' שלא. לקוית בלק עג, ד.

71

האומר אין לי אלא תורה

«Той, хто каже, що має лише Тору, не має навіть Тори»;
розумій це про того, хто вивчає її для себе.

Yevamot 109b:4-5ה'ד-ה'ד: יבמות ק"ט ב

עָרְבִי שְׁלֻצִיּוֹן — דְּעָבְדִי שְׁלוּף דּוּץ. תּוֹקַע עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הַלָּכָה — דְּתַנָּיָא,
רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תּוֹרָה — אֵין לוֹ תּוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֵלָא:
כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֵלָא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֵלָא תּוֹרָה. הָא נָמִי פְּשִׁיטָא!
אֵלָא דְאִפִּילוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ. מֵאִי טַעְמָא? אָמַר רַב פִּפְא, אָמַר קְרָא:
"וְלִמְדָתָם וְעִשְׂתָּם" — כָּל שִׁישְׁנוּ בַּעֲשִׂיָהּ יִשְׁנוּ בְּלִמְיָדָה, כָּל שִׁישְׁנוּ
בַּעֲשִׂיָהּ אֵינוּ בְּלִמְיָדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יבמות קט, ב. וראה לקוית דברים כג, ג.

АБЗАЦ 23

72

אור א"ס שורה אלא במי שבטל

У Танія розвивається принцип, що світло Б-га спочи-
ває лише на тому, що самоусунене перед Ним, і по-
яснюється, чому навіть любов і трепет (агава ве-йїра),

в яких залишається відчуття власного «я», не є повним бітулем.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תניא פרק לה.

73

כל טיבו דעבדין

У Танія цей вислів (з Ец Хаїм, Shaar 49) наведено для опису кліпи: все добро, яке чинять ті, чиє коріння в ній, вони чинять заради себе.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"ה שמי"ט פ"ז. תניא פרק א.

74

כל טיבו דעבדין לגרמייהו

У Танія наведено слова: «усе добро, яке вони роблять, вони роблять для себе» (із посиланням на Ец Хаїм, Shaar 49) — як характеристику кліпи (оболонки).

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים א': ת"ח 1:18 Tanya, Likkutei Amarim מה שאין כן נפשות אומות העולם, הן משאיר קליפות טמאות, שאין בהן טוב כלל, כמו שכתוב בע"ז חיים שער מ"ט פרק ג'. וכל טיבו דעבדין האומות לגרמייהו עבדין, וכדאיתא בגמרא על פסוק: "והסד לאומים חטאת" - שכל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, אינן אלא להתנייהר כר:

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

75

דואג ואחיתופל

Вислів Талмуду про Доега (i Axитофеля) — великих учених, які не досягнули істинної галахи.

סנהדרין ק"ו ב: 106b:12 Sanhedrin

אמר רבי: ארבע מאה בע"ז בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באור, (ולא איפשט להו חד). אמר רבא: רבותא למבעי בע"ז? בשני דרב יהודה כולי תנאי בגזיקין, ואנן קא מתנינן טובא בעוקצין!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

סנהדרין קו, ב.

76

שהלכה כמותו בכל מקום

У примітці Kehot Sanhedrin 92b вказано як джерело цих слів.

סנהדרין צ"ב 92b:2 Sanhedrin

ПРИМІТКА КЕНОТ

סנהדרין צב, ב.

77

וה' עמו שהלכה כמותו בכ"מ

«Im'я Б-га (Гавая) було з ним» (Шмуель I 16:18, сказано про Давида): Талмуд тлумачить це так: «галаха слідує за ним усюди»; світло Тори спливає до того, хто святий. (У примітці Kehot надруковано 92b; ці слова містяться на 93b.)

סנהדרין צ"ג ב: 93b:3 Sanhedrin

ואמר רב יהודה אמר רב: כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע. "ידע נגן" - ש"יודע לישאל, "גבור" - ש"יודע להשיב, "איש מלחמה" - ש"יודע לישא וליתן במלחמה של תורה, "איש תארה" - ש"יודע פנים בהלכה, "ונבון דבר" - ש"יודע דבר מתוך דבר, "וה' עמו" - שהלכה כמותו בכל מקום.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

78

שיערה עליו רוח ממרום

Isaya провіщає спустошення «аж доки на нас не буде вилито дух згори»; маамар використовує ці слова для пробудження згори (itaruta deleyla), яке є відповіддю на власні зусилля учня.

ישעיהו ל"ב ט"ו Isaiah 32:15

עד ייערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לכרמל ליער יחשב:

Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79

וכל בניך למודי ה'

Б-г утішає Сіон: «і всі твої діти будуть навчені Гаваєю, і великим буде мир твоїх дітей». Тут ідеться про вивчення галахи, бо вона є словом Б-га.

ישעיהו נ"ד י"ג Isaiah 54:13

וכל בניך למודי ה' ורב שלום בנך:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י נד, יג.

80

חתום תורה בלימודי

Пророкові сказано: «Зв'яжи свідчення, запечатай Тору серед Моїх учнів» (лімудай). Маамар пов'язує лімудай зі словами «навчені Гаваєю» (лімудей Гавая): печать зберігає світло Тори у святості для тих, хто вивчає її як слово Б-га.

ישעיהו ח' ט"ז Isaiah 8:16

צור תעודה חתום תורה בלמדי:

'Bind up the testimony, seal the instruction among My disciples.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י ח, טז.

81

באתעדלית תליא מילתא

У примітці Kehot Zohar I, 235a вказано як джерело цих слів.

זח"א רלה, Zohar I, 235a

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"א רלה, א.

82 **באתעדלית תליא מילתא**

Принцип Зогару, згідно з яким усе залежить від пробудження низу (ітарута делетата).

ספר הזהר, ויחי נ"ג:תק"י-תקכ"ח 53:517-528 Zohar, Vayechi

АБЗАЦ 24**83** **מבקשי הי יבינו כל**

Шломо протиставляє нечестивих, які не розуміють правосуддя, «тим, хто шукає Гаваю», які «розуміють усе». Маамар розпочинає цими словами свій перехід від вивчення Тори до служіння серця.

משלי כ"ח:ה' Proverbs 28:5

אנשי-רע לא יבינו משפט ומבקשי הי יבינו כל:

Evil men understand not justice; But they that seek the L-RD understand all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 **כי הנה ב' בחי' יש בלב**

Цемах Цедек цитує цей уривок про два виміри серця.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת תבוא ע' תתרנה.

85 **בשמחה ובטוב לבב מרוב כל**

Моше попереджає, що прокляття прийдуть «за те, що ти не служив Гаваї, своєму Б-гові, з радістю і веселістю серця, з усього достатку». Маамар, як і в Тора Ор 107a, читає: «більше за все» — радість у Б-гові, що перевершує всяку іншу радість.

דברים כ"ח:מ"ז Deuteronomy 28:47

תחת אשר לא עבדת את-ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים כח, מז. וראה לקמן קז, א.

АБЗАЦ 25**86** **אהבה בתענוגים**

Коханий оспівує кохану: «Яка ти прекрасна і яка любов, любов, серед насолод!» Хасидизм тлумачить слова «любов серед насолод» (агава ба-таанугім) як найвищу любов — насолодою самим Б-гом.

שיר השירים ז:7 Song of Songs 7:7

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights! .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 **ואיזהו חכם הרואה את הנולד**

Александр Македонський запитав старійшин Негева: «Хто мудрий?» Вони відповіли: «Той, хто бачить те, що народжується», тобто передбачає наслідки. Маамар

тлумачить це як здатність бачити, як усе постає з нічого.

תמיד ל"ב א:7 Tamid 32a:7

אמר להם: אידין מתקרי חכים? אמרו להם: איזהו חכם - הרוצה את הנולד. אמר להם: אידין מתקרי גבור? אמרו לו: איזהו גבור - הכובש את יצרו. אמר להם: אידין מתקרי עשיר? אמרו להם: איזהו עשיר - השם ב'חלקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תמיד לב, א. ראה תניא פרק מג.

88 **וכולא קמי' כלא**

Твердження Зоару, що все перед Ним — як ніщо.

זח"א יא, כב Zohar I, 11b

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"א יא, ב.

89 **שו"ה הנפש — ויחוד עצום**

У версії з «Or ga-Tora» додається: «і цілковите завершення всіх сторонніх бажань; це рівень кали та вищої Б-жественної присутності (Шехіні), згаданої у вірші з Пісні Пісень, — кала від слова кіліон, адже ніщо інше не має реальності; і це вище єднання (іхуда ілаа)».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת תבוא ע' תתרנה נוסף: (וכליון כל הרצונות זרות לגמרי וזהו בחי כלה ושכינתא עילאה הנוכר בפסוק שיר השירים דהיינו כלה לשון כליון מחמת שאין עוד ממש וזהו בחי יח"ע).

АБЗАЦ 26**90** **יום ליום יביע**

«День у день виливає»; застосовано до єднання душі з її джерелом.

תהילים י"ט:3 Psalms 19:3

יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחנה דעת:

Day unto day uttereth speech, and night unto night revealeth knowledge;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 **קרבת הי הטוב לה**

Асаф завершує словами: «Для мене ж близькість до Б-га — добро» (кірвас Елокім лі тов); слова маамара «близькість до Б-га, яка є для неї добром» відлунюють цей вірш.

תהילים ע"ג:כ"ח Psalms 73:28

ואני קרבת אלקים לייטוב שתי באדני הי מחסי לספר כל-מלאכותי:

But as for me, the nearness of G-d is my good; I have made the L-rd GOD my refuge, That I may tell of all Thy works.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 **ובשמחתה לא יתערב זר**

Шломо: «Серце знає власну гіркоту, і в його радості чужинець не бере участі». Маамар застосовує це до вну-

трішньої радості, у якій зло не має частки.

משלי י"ד: Proverbs 14:10

לֵב יוֹדֵעַ מֶרֶת נַפְשׁוֹ וּבְשִׂמְחָתוֹ לֹא־יִתְעַרֵּב זֶר:

The heart knoweth its own bitterness; And with its joy no stranger can intermeddle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 27

93

ולאם מלאם יאמץ

Б-г говорить Ривці про близнюків, які борються в її утробі: «один народ буде сильнішим за інший народ». Тут ідеться про боротьбу між Б-жественною душею (нефеш елокіс) і тваринною душею (нефеш габагаміт), у якій кожна з них по черзі бере гору.

בראשית כ"ה:23 Genesis 25:23

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גִלְמִים בְּבִטְנָהּ וּשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹאִם מִלְאָם יֵאָמֵץ וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94

ואלמלא הקב"ה

«Якби Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), не допомагав йому, він не зміг би здолати його»; боротьба зі злим началом потребує допомоги Б-га.

סוכה נ"ב ב:1א Sukkah 52b:1

רַע כָּל הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: יִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְּקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", וְאַלְמֵלָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעוֹזֵר לוֹ — אֵינוֹ יָכוֹל לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ וְלֹא יִרְשָׁעֵנוּ כָּה־שָׁפְטוֹ".

evil all the day" (Genesis 6:5). R. Shimon b. Lakish stated: The Evil Inclination of a person grows in strength from day to day and seeks to kill him, as it is said, "The wicked watches the righteous and seeks to slay him" (Psalms 37:32); and were it not that the Holy One, blessed be He, is his help he would not be able to withstand it, as it is said, "The L-rd will not leave him in his hand, nor suffer him to be condemned when he is judged" ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

ПРИМІТКА КЕНОТ

סוכה נב, ב.

95

ע"פ צאנה וראינה

У цьому маамарі слова «Піднесіть руки у святості й благословіть Ім'я Б-га (Гавая)» (Тегілім 134:2) пояснюються як притягання благословення зі святості, що перебуває над усіма світами; також сказано, що притягання Нескінченного світла до Хохми Тори залежить від того, чи Ізраїль «підносить руки» через вище єднання (іхуда ілаа) і нижче єднання (іхуда татаа) (Лікутей Тора, Shir HaShirim 18:4, 18:9).

ПРИМІТКА КЕНОТ

...להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו

לקו"ת שה"ש כא, ב ואילך.

96

יחד לבבי

Давид молиться до Імені Б-га (Гавая): «Навчи мене Твоїєї дороги... з'єднай моє серце, щоб воно боялося Твого Імені». Маамар тлумачить це як поєднання внутрішнього виміру (пніміют) і зовнішнього виміру (хі-цоніют) серця.

תהילים פ"ו:11א Psalms 86:11

הוֹרֵנִי ה' דְּרֹכְךָ אֶהְלֵךְ בְּאֶמְתְּךָ יַחַד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth; Make one my heart to fear Thy name. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97

ע"פ שה"ש בענין בי בחי כלה

Там «кала» пояснюється через кілаян — «завершення»: усі власні бажання людини самоусуваються, аж поки не залишається жодної волі, крім волі до Б-га; це допомагає зрозуміти описану тут любов, яка прагне скинути свої одяги.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת שה"ש א, א.

АБЗАЦ 28

98

אהבה בתענוגים

«Любов у насолодах»; вища любов, що походить згори, над ланцюгом послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут).

שיר השירים ו':7 Song of Songs 7:7

מַה־יָפִית וּמַה־נְּעִמָּת אֲהָבָה בְּתַעֲנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights! .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99

והתקין לו ממנו

Слова благословення на весіллі: «і приготував для нього з нього самого»; виявлена любов не відокремлена від її сутності.

כתובות ח' א:ג-ד'4 Ketubot 8a:3-4

וַיֵּאָשֶׁר יִצְרָאֵל אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, בְּצֶלֶם דְּמוּת תְּבִנִיתוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בְּנֵן צַדִּיק עַד. בְּרוּךְ אַתָּה ה', יוֹצֵר הָאָדָם. "שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתִגְלַל הַעֲקָרָה, בְּקִבּוּז בְּנֵיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

100

יחד לבבי

«З'єднай моє серце»; молитва про те, щоб виявлена любов залишалася єдиною зі своїм джерелом.

תהילים פ"ו:11א Psalms 86:11

הוֹרֵנִי ה' דְּרֹכְךָ אֶהְלֵךְ בְּאֶמְתְּךָ יַחַד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth; Make one my heart to fear Thy name. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים פו, יא.

אַבְזָאֵץ 29

101

יחד לבכי

«Об'єднай моє серце»; печать зберігає розкриті емоції відданими єдності Б-га.

Psalms 86:11א"י:י"א

הוֹרֵנִי ה' דְּרֶכֶךְ אֶהְלֶךְ בְּאַמְתֶּךָ יַחַד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth;
Make one my heart to fear Thy name. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אַבְזָאֵץ 30

102

עד פה תבא ולא תוסיף

Відповідаючи Йову з бурі, Б-г розповідає, як Він установив межі морю: «Досі доходити тобі, і не далі». Маамар застосовує це до печатки, яка є межею.

Job 38:11א"י:י"א

וְאָמַר עַד־כֹּה תָבֹא וְלֹא תוֹסִיף וּפְאִי־נִשִּׁית בְּגִאוֹן גְּלִיךָ:

And said: 'Thus far shalt thou come, but no further; And here shall thy proud waves be stayed'?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103

יגיע כפריך

Пісня сходження: «Коли їси працю рук своїх, щасливий ти, і добре тобі». Маамар використовує вислів «праця рук твоїх» на позначення обмежених зусиль, які слід докладати заради потреб тваринної душі (не-феш габагаміт).

Psalms 128:2ב"ח:ב"ח

יִגִּיעַ כַּפְּךָ כִּי תֹאכַל אֶשְׂרִיךְ וְטוֹב לְךָ:

When thou eatest the labour of thy hands, Happy shalt thou be, and it shall be well with thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קכח, ב.

104

וכמאן דשדי בתר כתפוי

У Танія цей образ описує, як Б-г неохоче наділяє життєвою силою іншу сторону (сітра ахра), «мов той, хто кидає через плече» ворогові.

Tanya, Likkutei Amarim 22:5אמרי"ם:ליקוטי ראשון; חלק ראשון; כ"ב:ה'

אֶכְל הַסִּטְרָא אֲחֵרָא וְהַטּוֹמָאָה – הִיא תּוֹעֵבַת ה' אֲשֶׁר שָׂנֵא, וְאִינוּ מְשַׁפִּיעַ לָהּ חַיּוֹת מִפְּנִימִית הַרְצוֹן וְהַפְּצוֹ הָאֱמִיתִי אֲשֶׁר חִפְּץ בָּהּ חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי אִם, כִּמְאֵן דְּשָׂדִי בְּתַר כְּתַפּוּי לְשׁוֹנְאוֹ שְׂלֵא בְּרַצּוֹנוֹ, רַק כִּדִּי לְהַעֲנִישׁ אֶת הָרִשָּׁעִים, וְלִיתֵן שָׂכָר טוֹב לַצְּדִיקִים דְּאֶכְפִּיז לְסִטְרָא אֲחֵרָא; וְזֶה נִקְרָא בְּחִינַת "אַחֲוָרִיִּים" דְּרַצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּחֵיהּ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

105

ואת עשו שנאתי

«А Есава Я ненавиждів» (слова Б-га через Малахию);

...להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו

інша сторона отримує свою життєву силу без любові.

מלאכי א':ג' Malachi 1:3

וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנְאתִי וְאֲשִׁים אֶת־הָרִי שְׂמִמָּה וְאֶת־נַחְלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְּבָר:

But Esau I hated, And made his mountains a desolation, And gave his heritage to the jackals of the wilderness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: [likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://www.likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library. © likuteitorah.com

Із [likuteitorah.com/uk/torah-ohr/bereishis/8/](https://www.likuteitorah.com/uk/torah-ohr/bereishis/8/)

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок